TARTALOM

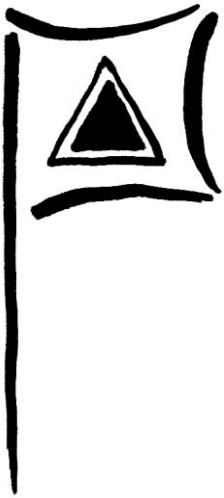

Encián

II. sorozat • XX. évfolyam • 1. (80.) szám
2025. december

Alapította 1935-ben és működtette 1948-ig
a brassói Encián Sí- és Turista Egyesület

Turistatörténet 3
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A Bucsecs titkokat rejtő kettős csúcsa 3
Tudod-e? 13
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A GPS-ről (XVIII.) 13
Túraajánló 22
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A Határúton a Dihámra 22
Honismeret 27
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A Keresztény-havas mint határhavas 27
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Határvonal érdekességek a Bucsecs Forban – Disznókoponya szakaszon 33
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Határvédelem a Törcsvári-szorosban 38
Természetfotók 50
A Bucsecs-hegység 50
Irodalom 55
REMÉNYIK SÁNDOR • Törpefenyő 55
REMÉNYIK SÁNDOR • Csak a levele 57
ÁPRILY LAJOS • Csak menj 58
ZAJZONI RAB ISTVÁN • Hol a tavasznak 59
Encián-krónika 61
BACZONI GÉZA • Egy szép nap a Bucegi-n 61
TOMCSÁNYI BÉLA • Másfél nap a Bucsecsen 65

Humor **69**
Turistahumor 69
Gyerekoldal **72**
KOVÁCS ÁRPÁD APOLD • A kavics-hegy 72
Gasztronómia **74**
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Barcasági receptek 74
Beszámoló **77**
NÁDUDVARY GYÖRGY • Csütörtöki séta 77
HAJDU ANETT • A Morva-karszt varázslatos világa 86
Helynévszótár **90**
Helynevek a Bucsecs-hegységben 90
Könyvajánló **92**
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A Csukás-hegység turistakalauza 92
A következő szám tartalmából **96**

■

Főtámogató: **Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. (BGA)**

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY TÁMOGATÁSÁVAL
MINISZTERELNÖKSÉG NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG
BETHLEN GÁBOR Alap

Az Encián megjelenését támogatja:

ERDÉLYI KÁRPÁT EGYESÜLET
CSA-EKE
BRAŞOV BRASSÓ
1893

Pro Terra Barcensis
KIADVÁNY · PUBLICAȚIE · PUBLICATION

Médiapartnerek:

Erdélyi Gyopár
BRASSÓI Lapok
BRASSAÏ MAGYAR ADÁS
KORONA RÁDIÓ

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A Bucsecs titkokat rejtő kettős csúcsa

Mondják a tudósok, hogy a betlehemi csillag, amely Jézus születését hirdette, egy több bolygót érintő együttállás volt, amelyet hosszabb időn keresztül meg lehetett figyelni. 1226 volt látható utoljára egy ilyen együttállás, s most, 800 év múltán, 2025 decemberében ismét szabad szemmel megfigyelhető a felragyogó „betlehemi csillag", vagyis a Jupiter és a Szaturnusz együttállása.

A barcasági szászok betlehemi csillagról szóló mondája a Bucsecs-hegységhez kötődik.

Mondják, hogy egy jól viselkedő csillagocskát nagyon megkedvelt az Isten, s elhatározta, hogy egyszer egy nagy feladattal bízza meg. Csodák csodája, a csillagocska is azt álmodta, hogy egyszer, ha nagy lesz, egy varázslatos utat fog megtenni keletről nyugatra. S így is lett, amikor az Úr fia, Jézus, megszületett, az Isten a már felnőtt csillagocskát bízta meg azzal, hogy utat mutasson a napkeleti bölcseknek Jézus jászlához. Jól is teljesítette faladatát a csillag, s mivel nagyon hosszú utat járt be, elhatározta, hogy megpihen. Hanem bejárt száz meg száz országot, világot, s nem talált kedvére való pihenő helyet, míg egyszer csak a Bucsecs-hegység fölé nem ért, s meg nem látta a hatalmas sziklákat, az örökké zöldellő fákat és a vidáman csörgedező patakokat. Mindent elárasztott a béke és a nyugalom. Nagyon megtetszett a hely a csillagnak, s elhatá-

rozta, hogy itt marad. De nem is akárhogyan. Milliónyi kis csillagocskára robbant szét, sziporkázóan, mint egy csillagszóró, s a sziklákon zöldellő fűszálak közé estek darabjai: mindegyik megfogant, s életet adott egy csodának: így születtek meg a varázslatos havasi gyopárok (Edelweiss).

A Bucsecs-hegység egyfajta varázshegy vagy szent hegy megtestesülését jelentette jópár civilizáció és nép számára. A Bucsecs iránt nagyon sokan érdeklődnek, kezdve a hegymászás hőskorától el egészen napjainkig.

Régies szóhasználat szerint Bucses-hegység vagy akár Bucsesd.

1866-ban az Alpine Club egyik alapítója, Sir Leslie Stephen társával, Bryce-szal megmászták a Bucsecst és 1871-ben ez a túra is megjelent Stephen könyvében a *The playground of Europe*-ban.

1883-ban egy Berger nevű főhadnagy tisztiszolgájával megmászta télen a Királykőt, 1884-ben pedig negyedmagával, a bal oldali kanyonon keresztül a Bucsecs-hegységet, 1890 telén pedig Zeidner F. J. is felment a Bucsecsre. 1908 áprilisában Dik, Kamner E. és Hausleitner jutott fel a csúcsra.

A Bucsecs helynév eredete valószínűleg a helyi dák vagy trák népek nyelvéből származik, de pontos etimológiája nem teljesen tisztázott, a legvalószínűbb elméletek szerint a *Buc-* (szarv, hegy) és a *-secs* vagy *-ceag* (szikla, hegyvidék) szavak összetételéből alakulhatott ki, utalva a

hegység szarvszerű csúcsaira, vagy esetleg egy *Buce* nevű istenségre (mondák szerint óriásra – lásd a csúcs sziklája: Omul cel Mare) utal. Ebből a *Buc*-ból származik a Buksoj (Bucşoi) neve is.

A román nyelv értelmező szótára (DEX) a tatár nyelvű *buçak* szóból eredezteti a Bucsecs nevét, amely *szög*et, *kiszögelés*t jelent. A régi románok még *Buceci*-nek ejtették a hegy nevét, csak a 19. század végén lett *Bucegi*.

Számos magyar szerzőnél a hegység neve Búcsúkő vagy Búcsú-kő alakban is előfordul, ám ilyen változatot egyetlen régi térképen vagy dokumentumban sem találtunk.

Az emberfej

A Bucsecs-hegység legmagasabb csúcsa az Omu-csúcs (Vârful Omul / Omu-Spitze, Omu-Gipfel, Der Om), amelyet Ember-kő csúcsnak is mondanak egyesek (2507 m), Brassó megye és Prahova megye határán fekszik, és Romániában a kilencedik legmagasabb hegycsúcs. Itt található egy meteorológiai állomás és egy menedékház, amely Romániában a legmagasabban fekvő, állandóan lakott hely, s egyben a Kárpátok legmagasabban fekvő menedékháza.

Nevét a csúcs sziklájáról (sziklaalakjáról) kapta (Omul cel Mare, A nagy ember). Az *Erdély* 1892. évi 2. számából megtudhatjuk, hogy *„a Bucsecs legmagasabb csúcsáig (Omu) vezető vaslétrát, miután a pásztorok elrongálták, meg fogják ujjítani."*

A monda szerint egy pásztor eltévedt a Bucsecs-hegységben, és egészen a hegy legmagasabb csúcsáig jutott. Ám még erről a magasságról sem tudott eligazodni, ezért dühében átkozódni kezdett. Büntetésül Isten kővé változtatta, amely ma is látható. Ez a szikla évente mindösszesze egyszer, egy novemberi alkonyatkor árnyékot vet a fennsíkra, s az árnyékban egy emberi alak rajzolódik ki. Egy adott szögből az egész szikla olyan, mint egy emberfej, amelyik az égre néz (kivehető a szeme, orra, szája). Innen ered az „Omu" elnevezés. A sziklát még „Axis Mundi"-nak is nevezik („a világ tengelye"), és egy monda szerint az egész égboltot tartja.

A csúcs egy nagy szikla, amelyhez a menedékház tapad, s egykoron itt húzódott Magyarország (az Osztrák-Magyar Monarchia) és Románia határa. Ezen a sziklán volt a 183/ b véset, erről Dobrovits József így írt 1911-ben: *„A határjelen nincs sok látnivaló. Az úgynevezett Omu sziklába van egy «kepére» vésve, egy négyszög, középen kétfelé választva, egyik felében R. a másikban M. betűvel."*

„A Bucsecs első rangú hegyormaink egyike. Magasságra az ismertek közt harmadik helyen áll. Legmagasb csúcsa, a La Omu, 7915 láb. Oly magasság, hogy feje az év nagy részén hótől fejérlik." – írta volt Kővári László 1853-ban.

„A Bucsecs 8700 láb magas csúcsára lóháton fel lehet menni!" – írja Barátosi Porzsolt Gyula 1887-ben, s a csúcsról elénk tárulkozó kilátásról így szól: *„Leírhatatlan látvány innen a Giurgevoi és Rustschuki Duna messze kéklő panorámája […]. Bukarest 300 templomával, a romániai síkság tarka falvaival felejthetetlen képet varázsoltak elénk. Ezeken túl Bulgária sárga dunai hegyvonala, keletre a Dobrudzsa nádas labirynthje, a moldovai havasok, északra Erdély havasai, legközelebb a Brassó feletti Schuller és Piatra tetői mint kis pincsek állottak alattunk. – De már a fogarasi hosszú havasok egyenlő gőggel csillogtak át felénk."* Egy érdekes szokást is leír: *„Neveinket román szokás szerint zöld festékkel az «Omu» hátára örökítvén, a dus füben legelészett lovainkon lebaktattunk."*, s megjegyzi, hogy: *„A nevek százai tarkálnak e kopár fehér sziklákon."*

Az Omu menedékházat a szász turistaegylet (SKV) építette és adta át a természetjáróknak 1888. szeptember 2-án. Az első kőből épült turistaház volt, s egyben a Kárpátok legmagasabb pontján fekvő menedékháza („Casa de piatră de la Vârful Omul", „Az Omu-csúcsi kőház", „Das Steinhaus auf dem Omu-Spitz").

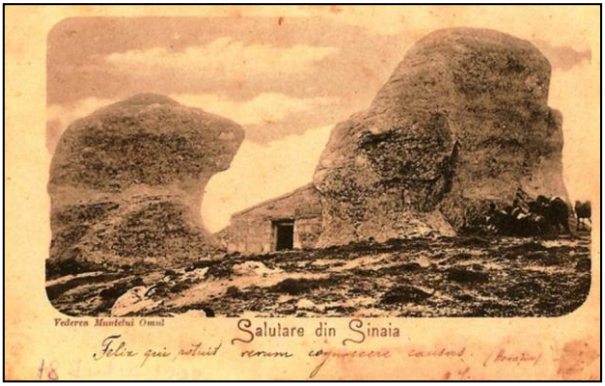

Az Omu-csúcsi kőház

1900-ban a Szinajai Kárpát-Egyesület egy második, fából készült menedékházat épített, amely egy ideig párhuzamosan működött a kőépülettel („a román ház”).

1911 októberében a faház leégett. 1912-ben a Szinajai Kárpát-Egyesület (Asociaţia Carpatină Sinaia) elhatározta az újjáépítést, ám a terv csupán elképzelés maradt. 1924-ben a Vándorok Fogadója (Hanul Drumeţilor) nevű csoport megkezdte egy új menedékház elemeinek elkészítését, amelyet a Hajnal Háza (Casa Zorilor) névre kívántak keresztelni. Az elemeket a Schiell testvérek buşteni-i papírgyárának udvarán készítették el, majd drótkötélpályán szállították fel a Piatra Arsă hegyre, onnan pedig tovább a Omu-csúcsra. A csoport azonban 1925-ben feloszlott. Ugyanebben az évben a munkálatokat a Romániai Turista Club (Turing Clubul României) vette át, és szeptemberben megkezdte a menedékház összeállítását.

1926 januárjára az épület már állt a csúcson, az ünnepélyes megnyitóra pedig 1926. augusztus 7-én került sor. Ekkor a neve Casa Omul „Mihai Haret” (A „Mihai Haret” Omu-ház) volt, és 30 személynek tudott szállást biztosítani.

Álljunk meg egy szóra Mihai Haret neve mellett, aki nem más volt, mint a híres matematikus, csillagász és pedagógus, az örmény származású Spiru Haret (Jászváros, 1851. február 15. – Bukarest, 1912. december 17.) unokaöccse, később fogadott fia.

Mihai Haret Mihai Goldként született Bukarestben 1884. március 30-án. Apai nagyapja a bajor gyökerekkel rendelkező brassói Carol

Samuel Golld mérnök volt, aki egy olasz nőt, Adelaida Burellit vett feleségül, és tizenkét gyerekük született. Gold József (nevéről lekerült egy „l" betű) fia kataszteri mérnök Bukarestbe került, ahol 1883-ban feleségül vette Ana Haretet, Spiru Haret testvérét.

Ebből a házasságból született meg Mihai Gold 1884-ben.

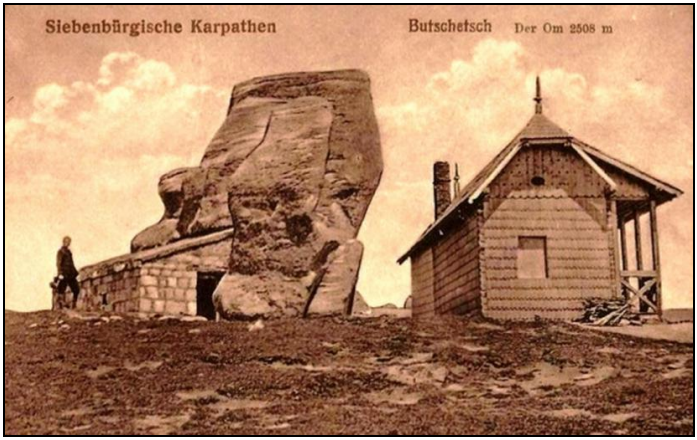

A kőház és a faház

A maga során, Spiru Haret már idős korában feleségül vett egy Ana nevű buzói lányt, s mivel utódai nem születtek, örökbe fogadták 1912-ben Mihai Goldot, aki felvette a Mihai Haret nevet.

A túrázás iránti szenvedélye 14 éves korában ragadta magával. A Gold család a vakációkat rendszeresen Szinaja városában töltötte. Nicolae Bogdan tanárral, aki a Képviselőház titkára is volt, 1898 júliusának végén indult el első hegyi kirándulására, amelynek során eljutott az Omu-csúcsra.

„Moşul" („Az Öreg"), vagyis Nicolae Bogdan – ezt a becenevet a híres Bucura Dumbravătól kapta – ekkor 48 éves volt, és a fiatal Mihait számos Bucsecs-hegységi túrán kísérte el.

1903. január 24-én megalakult a Romániai Turisták Társasága (Societatea Turiştilor din România), amelynek Mihai Haret a titkári tisztségét töltötte be. Az első világháborút követően, 1921. március 15-én létrejött a „Vándorok Fogadója" (Hanul Drumeţilor) nevű turisztikai egyesület. Az alapító tagok között Bucura Dumbravă és Emanoil Bucuţa

neve mellett Mihai Haret is szerepelt, akit az egyesület elnökévé választottak.

1904. április 2-án hivatalosan is megalakult a Romániai Turing Club (Turing-Clubul României), amelynek 1937-ig Mihai Haret volt az elnöke. A klub központi székhelye Haret otthonában működött. A Turing Club Mihai Haret álma volt, és a román turizmus egyik jelentős eredményének számított. Mintegy 4000 tagja volt.

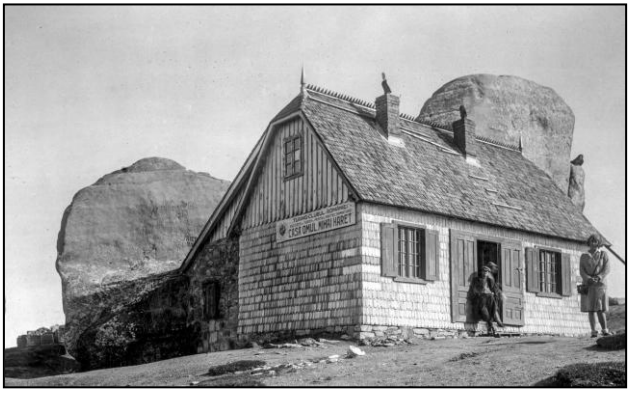

A Mihai Haret ház

Mihai Haret tagja volt a Turizmus Főtanácsának is, amely az Országos Idegenforgalmi Hivatal mellett működött. Ugyanakkor részt vett a Természeti Emlékek Bizottságának munkájában is, amelyet a Mezőgazdasági és Birtokügyi Minisztérium mellett hoztak létre az ország első, a természeti emlékek védelméről szóló törvénye alapján, amely 1930. július 7-én lépett hatályba.

Mihai Haret számos turisztikai témájú könyvet és cikket írt, és közreműködött Románia első turistatérképeinek elkészítésében.

Mihai Haret 1940. április 5-én hunyt el Szinaja városában, a „Bucsecs Háza" (Casa Bucegilor) nevű villában, szívroham következtében.

Az Omu-csúcson lévő menedékház tovább fejlődött. 1937-ben raktárt építettek hozzá, ekkor „ragasztották" rá a sziklára. 1936 és 1937 között bővítési munkálatokat végeztek, amelyek eredményeként kialakult az az épület, amely nagyjából a mai napig megőrizte akkori formáját.

Többnyire a június-október periódusban működik, kb. 50 személynek tud szállást biztosítani, első sorban priccseken, így saját hálózsák jól fog. Ebédlője van, víz azonban nincs. Generátor segítségével az ebédlő első részét meg lehet világítani.

A csúcs sziklájára több emléktáblát is elhelyeztek az idők folyamán, ám el is távolították ezeket, csak a menedékházban elhelyezett fényképeken láthatunk még párat – valószínű így tűnt el a határvéset is valamikor.

Az Omu menedékház

A Bucsecs második legmagasabb csúcsa, a 2503 m-es Bucura (Bucura Dumbravă) mintegy 400 m-re van az Omutól és szintén Magyarország és Románia egykori határán található.

A csúcs Bucura Dumbravă (Pozsony, 1868. december 28. – Port Szaíd, 1926. január 26.) részben magyar származású román írónőnek, hegymászónak, társadalmi aktivistának, zongoristának, teozófusnak állít emléket, aki Szekulics Fanny (Frantişky Jozefíny Szekuliszovej) néven született. 1873-ban költözött a család Bukarestbe, mert szülei jó kapcsolatokat ápoltak a szintén német származású Károly román fejedelemmel, s a német anyanyelvű Fanny hamar megtanult románul. Erzsébet királyné – akinek udvarhölgye volt – biztatására kezdett regényeket írni Bucura Dumbravă álnéven. A Bucura a Bukura-tóra utal, a dumbravă jelentése fiatal erdő. Erzsébet román királyné (Neuwied,

1843. december 29. – Argyasudvarhely, 1916. március 2.) Carmen Sylva néven írt regényeket, verseket.

Fanny szenvedélyes alpinista volt: az Alpokban is többször mászott, 1923-ban eljutott a Matterhornon a Solvay-menedékházig (4000 m), valamint 1925-ben megmászta a Mont Blanc La Buée-gleccserét. Barátai társaságában, a Bucsecs-hegység legkiválóbb ismerőinek vezetésével minden tavasszal Szinaja városába utazott, ahonnan hosszú túrákat tett a Bucsecsen. Ő volt az első nő, aki elérte az Omu-csúcsot.

Mihai Haret és Bucura Dumbravă

1920-ban kiadta a román nyelven írt *Cartea munţilor (A hegyek könyve)* című művét, mely turistáknak szánt tanácsokat és úti feljegyzéseket tartalmazott. Ez legnagyobb példányszámban eladott műve; kritikusai a „természetjárók vademecumjaként" és a „román irodalom kertjének legszebb virágaként" jellemezték.

Fogékony volt az okkult tanok iránt, tagja volt a Kelet Csillaga szabadkőműves rendnek.

Nevéhez köthető a romániai cserkészmozgalom előmozdítása is.

Később az ind filozófia és a Helena Blavatsky által alapított teozófia kezdte érdekelni, és 1925-ben megalapította a Teozófiai Társulat romániai szekcióját. Ugyanebben az évben Adyarba (ma Csennai része) utazott a Teozófiai Társulat konferenciájára, ahol Dzsiddu Krisna-

múrtival is találkozott. A visszaúton maláriában megbetegedett, Port Szaídban leszállították a hajóról és kórházba vitték, ahol hamarosan meghalt.

Róla nevezték el a Bucsecs-hegység második legmagasabb csúcsát, a 2503 méteres Bucura Dumbravă-csúcsot, amelynek korábbi neve Ocolitu-csúcs (Vârful Ocolitu) volt.

Két emberarcú testvér-csúcs a Bucsecs-hegységben. A legmagasabb csúcsok. Mindkettő konkrét személyekhez kötődik. És mindkettő ősi titkokat őriz, ott fent, a sasok birodalmában, ahol csak a szél suttog történeteket a Napnak, s ahol a havasi gyopár őrzi a betlehemi csillag igazi misztériumát. ■

A Bucura Dumbravă-csúcson
(Székely Leila és Farkas Gábor)

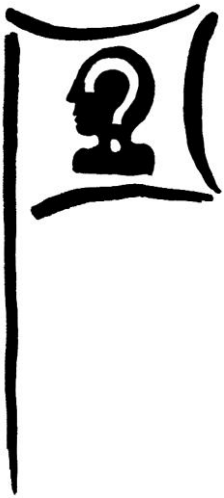

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A GPS-ről (XVIII.)

Előző Encián számunkban a *GARMIN GPSmap 62s* készülék *Nap és Hold*, *Ébresztőóra* menüpontjait ismertettük.

A következő menüpont a *Vadászat és halászat*.

Vadászat és halászat

A *Vadászat és halászat* menüpont a Garmin GPSMAP 62s és a GPSMAP 62st készülék egyik különleges segédeszköze. Nem GPS-es nyomkövetést vagy térképet jelenít meg, hanem a Nap és a Hold helyzetéből számított előrejelzést ad arra, hogy egy adott helyen mikor várhatóak a legkedvezőbb időszakok vadászatra és horgászatra.

A készülék automatikusan a jelenlegi GPS-helyzet alapján számítja ki az adatokat.

Mit jelenít meg?

A képernyőn általában a következő információk láthatók:

- A mai nap legjobb vadászati és horgászati időszakai
    - fő aktivitási időszakok
    - kisebb aktivitási időszakok
- Napkelte és napnyugta ideje
- Holdkelte és holdnyugta ideje
- A Hold aktuális fázisa

- A következő napokra is megtekinthető előrejelzés.

Mire épül az előrejelzés?

A Garmin a hagyományos **Solunar-elméletet** alkalmazza. Ez azon a megfigyelésen alapul, hogy számos vadállat és halfaj aktivitása összefügg:

- a Hold helyzetével,
- a Hold fázisával,
- a Nap helyzetével,
- a holdkelte és holdnyugta időpontjaival.

Az algoritmus ezekből számítja ki azokat az időablakokat, amikor várhatóan nagyobb az állatok aktivitása.

Dátum módosítása

A nyílgombokkal más napokra is átléphetünk, így előre megtervezhetjük egy vadászat vagy horgászat időpontját.

Fontos tudnivaló

Ez a funkció **csak előrejelzés**, nem veszi figyelembe például:

- az időjárást,
- a légnyomást,
- a hőmérsékletet,
- a szélirányt,
- a vízállást vagy vízhőmérsékletet,
- a helyi vad- és halállomány viselkedését.

Ezért a Garmin is inkább egy tájékoztató segédeszköznek tekinti, amelyet érdemes más környezeti tényezőkkel együtt értékelni.

Stopper

A *Stopper* menüpont a Garmin GPSMAP 62s készülék beépített időmérő funkciója. Segítségével mérhető egy túraszakasz, futás, kerékpározás, verseny vagy bármilyen időtartam. A stopper képes részidők (köridők) rögzítésére is.

A stopper használata

A képernyőn az eltelt idő látható, valamint a rendelkezésre álló műveletek.

- **Start** – elindítja az időmérést.
- **Stop** – megállítja az időmérést.
- **Reset (Nullázás)** – a mért időt nullára állítja.
- **Lap (Kör/Részidő)** – eltárolja az aktuális részidőt, miközben a stopper tovább fut.

Mire használható?

A stopper számos tevékenység során hasznos lehet:

- túraszakaszok idejének mérése;
- kerékpáros vagy futóedzések időmérése;
- tájfutó vagy geocaching feladatok teljesítési idejének rögzítése;
- különböző útvonalak vagy szakaszok összehasonlítása;
- pihenőidők és menetidők elkülönített mérése.

Köridők használata

A **Kör (Lap)** funkció segítségével az egyes szakaszok ideje külön rögzíthető anélkül, hogy az összesített időmérés megszakadna. Ez különösen hasznos például:

- ellenőrző pontok közötti menetidő mérésére;
- futókörök időeredményeinek összehasonlítására;
- különböző túraszakaszok időtartamának nyilvántartására.

Fontos tudnivalók

- A stopper a GPS-vevőtől függetlenül működik, ezért akkor is használható, ha nincs műholdjel.
- Az időmérés háttérben is folytatódik, így más menüpontok használata közben sem áll le.
- A készülék kikapcsolása vagy a stopper nullázása megszünteti az aktuális időmérést.

A Stopper egyszerű, mégis hasznos eszköz mindazok számára, akik szeretnék pontosan nyomon követni egy tevékenység vagy túraszakasz időtartamát.

Műhold

A *Műhold* menüpont a Garmin GPSMAP 62s egyik legfontosabb diagnosztikai és állapotfigyelő képernyője. Segítségével ellenőrizhető, hogy a készülék milyen GPS-műholdakat vesz, milyen erősségű a jelük, mennyire pontos a helymeghatározás, valamint itt kezdeményezhető a GPS-vevő újrainicializálása is. Ez a képernyő különösen hasznos a készülék első bekapcsolásakor, hosszabb utazás után, illetve akkor, ha a helymeghatározás lassú vagy pontatlan.

A képernyő részei

A Műhold képernyő több információt jelenít meg egyszerre.

Műholdak égbolttérképe

A képernyő felső részén egy kör alakú ábra látható, amely az égboltot szemlélteti.

- A kör közepe a fejünk fölött (zenit) lévő műholdakat jelzi.
- A kör széle a horizont közelében tartózkodó műholdakat mutatja.
- Minden műhold egy számmal vagy jellel szerepel az ábrán, amely az adott GPS-műhold azonosítója.

Ez az ábra segít megérteni, hogy a készülék milyen irányokból veszi a műholdak jeleit.

Jelerősség

A képernyő alsó részén oszlopdiagram mutatja az egyes műholdak jelének erősségét.

- A magasabb oszlop erősebb vételt jelent.
- A gyenge vagy hiányzó oszlop gyenge vételre vagy nem használt műholdra utal.
- Minél több erős jelű műhold áll rendelkezésre, annál pontosabb lesz a helymeghatározás.

GPS pontosság

A képernyőn megjelenik az aktuális helymeghatározás várható pontossága is, például: *Pontosság: ±3 m*.

Ez azt jelenti, hogy a készülék becslése szerint a tényleges helyzet körülbelül 3 méteren belül található.

Nyílt terepen a GPSMAP 62s általában **3–5 méteres**, kedvező körülmények között akár **2–3 méteres** pontosságot is elérhet. Sűrű erdőben, mély völgyekben vagy magas épületek között a pontosság romolhat.

GPS állapot

A képernyő tetején a GPS aktuális állapota jelenik meg.

Például:

- **Műholdak keresése** – a készülék még nem találta meg a szükséges műholdakat.
- **GPS pozíció meghatározva** – sikeres helymeghatározás történt.
- **3D GPS** – teljes háromdimenziós pozíció áll rendelkezésre.
- **WAAS/EGNOS** – korrekciós jelek használata esetén nagyobb pontosság érhető el.

Az aktuális koordináták

A képernyőn folyamatosan láthatók:

- a földrajzi koordináták;
- a tengerszint feletti magasság (GPS alapján);
- az aktuális idő (GPS-időből számítva).

A koordináták formátuma a készülék beállításaitól függ (például fok-perc, fok-perc-másodperc vagy UTM).

Műholdak újrakeresése

Ha a készülék hosszabb ideig nem talál műholdakat, vagy több száz kilométerrel arrébb kapcsolják be, érdemes újrakerestetni a műholdakat.

A **MENU** gomb megnyomásával olyan lehetőségek érhetők el, mint:

- **Új hely használata (New Location)** – akkor célszerű használni, ha a készüléket nagy távolságra szállították kikapcsolt állapotban. A GPS ilyenkor új műholdakat keres, ami gyorsabb pozíciómeghatározást eredményezhet.
- **GPS kikapcsolása** – a műholdvevő letiltható, ha csak térképet szeretnénk böngészni vagy energiát kívánunk megtakarítani.

- **Demó mód** – bemutató célokra használható, amikor nincs szükség valódi GPS-jelre.

Mitől függ a GPS-vétel?

A műholdas helymeghatározás minőségét számos tényező befolyásolja:

- nyílt égbolt esetén a vétel általában kiváló;
- sűrű lombkorona csökkentheti a jelerősséget;
- meredek sziklafalak és mély völgyek kitakarhatják egyes műholdakat;
- magas épületek között (városi kanyonhatás) romolhat a pontosság;
- erős elektromágneses zavarok szintén befolyásolhatják a vételt.

A GPSMAP 62s nagy érzékenységű vevője ezekben a nehezebb környezetekben is megbízhatóan működik, de a pozíció meghatározása ilyenkor hosszabb időt vehet igénybe, illetve a pontosság csökkenhet.

Gyakorlati tanácsok

- Bekapcsolás után álljunk nyílt területre, és várjuk meg, amíg a készülék elegendő műholdat talál.
- Túra megkezdése előtt ellenőrizzük a kijelzett pontosságot; 3–5 méteres érték már kiváló a navigációhoz.
- Ha hosszabb utazás után lassan talál jelet, használjuk az *Új hely használata* funkciót.
- A legjobb vétel érdekében a készüléket tartsuk függőleges helyzetben, úgy, hogy az antenna szabad rálátással rendelkezzen az égboltra.
-

A *Műhold* menüpont tehát nemcsak a GPS-vevő aktuális állapotáról ad részletes tájékoztatást, hanem segítséget nyújt a vételi problémák felismerésében és elhárításában is. A rendszeres ellenőrzés különösen ajánlott túrák, geoládázás, terepi felmérések és egyéb szabadtéri tevékenységek megkezdése előtt.

Kalandok

A *Kalandok* (Adventures) menüpont a Garmin GPSMAP 62s készülék egyik speciális funkciója, amely lehetővé teszi egy teljes túra vagy

kirándulás összegyűjtését és rendszerezését. Egy kaland nem csupán egy útvonal vagy egy nyomvonal, hanem többféle adat – például nyomvonalak, útpontok, fényképek és útvonalak – egyetlen egységbe rendezett gyűjteménye. Ez megkönnyíti a túrák archiválását, megosztását és későbbi újrajárását.

A funkció használatához a készüléket számítógéphez kell csatlakoztatni, és a Garmin **BaseCamp** programot kell használni, ahol a kalandok létrehozhatók, szerkeszthetők és átmásolhatók a GPS-re.

Mi található egy kalandban?

Egy kaland több különböző elemet tartalmazhat:

- egy vagy több nyomvonal;
- útvonalak;
- útpontok;
- geoládák;
- fényképek (ha azok földrajzi koordinátákkal rendelkeznek);
- a túrához tartozó leírások és megjegyzések.

Ennek köszönhetően egy teljes kirándulás minden fontos információja egyetlen csomagban tárolható.

Kaland megnyitása

Egy kaland kiválasztása után megtekinthetők annak elemei, például:

- a hozzá tartozó térkép;
- az útvonal vagy nyomvonal;
- az útpontok listája;
- a fényképek;
- a túra összefoglaló adatai.

A térképen egyszerre látható a teljes útvonal és a hozzá kapcsolódó objektumok.

Kaland létrehozása

A GPSMAP 62s készüléken a kalandok létrehozása korlátozott. A funkció elsődlegesen a **Garmin BaseCamp** számítógépes programmal használható.

A BaseCamp segítségével:

- kiválaszthatók a nyomvonalak;
- hozzárendelhetők az útpontok;
- geocache-ek adhatók hozzá;
- fényképek kapcsolhatók a túrához;
- megadható a kaland neve és leírása;
- az elkészült kaland átmásolható a GPSMAP 62s készülékre.

Kalandok megosztása

A létrehozott kalandok egyszerűen megoszthatók más Garmin-felhasználókkal. A megosztott állomány tartalmazza a túrához tartozó összes fontos adatot, így a másik felhasználó ugyanazt az útvonalat, útpontokat és kapcsolódó információkat töltheti be saját készülékére.

Ez különösen hasznos:

- túraszervezők számára;
- természetjáró egyesületekben;
- geocaching közösségekben;
- oktatási vagy terepgyakorlatok során.

A kalandok előnyei

A Kalandok funkció számos előnyt kínál:

- egy teljes túra minden adatát egyetlen helyen tárolja;
- egyszerűsíti a túrák archiválását;
- megkönnyíti az útvonalak újbóli bejárását;
- lehetővé teszi a túrák megosztását más felhasználókkal;
- összekapcsolja a GPS-adatokat a helyszínen készült fényképekkel.

Fontos tudnivalók

- A Kalandok funkció teljes körű használatához a **Garmin BaseCamp** program szükséges.
- A GPSMAP 62s elsősorban a már elkészített kalandok megtekintésére és használatára szolgál.
- A fényképek csak akkor jelennek meg megfelelő helyen, ha geotagekkel (földrajzi koordinátákkal) rendelkeznek.
- A kalandok a készülék belső memóriájában vagy a behelyezett microSD-kártyán tárolhatók.

A *Kalandok* menüpont elsősorban azoknak a felhasználóknak hasznos, akik túráikat részletesen szeretnék dokumentálni, rendszerezni és másokkal is megosztani. A funkció a nyomvonalak, útpontok és fényképek együttes kezelésével átfogó képet ad egy kirándulás teljes menetéről, így nemcsak navigációs, hanem élménymegőrző eszközként is szolgál.

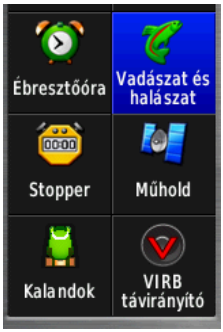

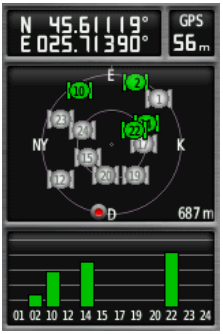

(Folytatjuk.) ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A Határúton a Dihámra

A Predeált Hidegpatakkal összekötő DN 73A főút mellett hagytuk autóinkat, egy szélesebb földszélen. A régi térképek szerint itt határsáncok voltak, valamint a 179/b határhalom is, amelyet beépítettek az aszfaltba.

Egy balra letérő előtt jelzőtábla: kék sávon a Baj-nyereg (Şaua Baiului, 1363 m) 1 óra, piros ponton a Piros őrhely (Poiana Pichetul Roşu, 1425 m) a Frăsinet-réten keresztül 1,5–2 óra, sárga kereszten a Glăjeriei-völgy (Valea Glăjeriei) a Frăsinet-réten keresztül 1–1,5 óra. Ezen a kék sávon fogjuk folytatni utunkat majd, csak előbb a határvonalat követve még felmászunk az Égett-kőre, majd úgy térünk vissza ebbe az autóval is járható makadámútba.

Egy kanyart még megteszünk a főúton, majd balra térünk a sűrű lombhullató erdőbe. Egyre emelkedünk a fák között, de nincs meg sem a 179/c, sem a 179/d halom. Az Égett-kő (Piatra Arsă) nevű helyen nyoma sincs a 180-as oszlopnak, de a határvonal itt élesen balra fordul, s elkezdünk visszafelé ereszkedni a fák között. Pár perc múlva, a meredeken lefelé tartva véletlenül találjuk meg az oszlop betonalját egy vasdarabbal. Eddig repítette a robbanás.

Tovább haladva lefelé az erdőben, három csodával is találkozunk: épen megtaláljuk a 180/1 és a 180/2 fejrész nélküli határhalmokat,

valamint egy szépen faragott határjelt is, amely a román királyi magánbirtok határát jelezte. Egyre valószínűbb, hogy ezeknek az utólag épített határhalmoknak (az 1900-as határrevízió során) egyáltalán nem volt fejrészük.

180/1

A 180/a határhalom nincs meg, mint ahogyan a 180/b sem, de közben vissza is értünk a kék sávval jelzett turistaútba, amely tulajdonképpen autóval is járható makadámút. A piros ponttal és sárga kereszttel jelzett ösvények jobbra térnek a Frăsinet-rét felé. A piros pont a Diham Phoenix menedékházhoz vezet, az esti szállásunkhoz, de mi a kék sávon folytatjuk utunkat, további határjeleket keresve.

Az út szerpentinezve emelkedik a Frăsinet-rét keleti oldalán, a határvonal lerövidíti a szerpentineket, de nem találjuk sem a 180/c, sem a 180/d határhalmot. A régi térképen bejelölt sáncok kivehetők, sőt egy érdekességre is felfigyeltünk: valamikor Magyarország területére fenyőfákat ültettek, Románia területére pedig bükkfákat, így kilométereken keresztül a határvonal egy-egy fenyő és bükkfa között vonul végig.

Néhol erdőben haladunk, néhol nyílt téren, sőt ismét megjelennek a házak, kerítések, folyik a legeltetés, villanypásztorral elkerített legelők mindenfelé.

Egykoron itt erdőkitermelő vasút is haladt, a szász Vor Bahn-ból lett a most is használatos Forban elnevezése a helynek.

A 180/e határhalom egykoron ott volt, ahol ma a Steaua sportkomplexuma található. Az 1400 méteres tengerszint feletti magasságban megépített edzőtábor a Steaua katonai klub egyik legismertebb

létesítménye. A „teljesítménylaboratóriumként” is emlegetett Forban maximális feltételeket biztosít az általános fizikai felkészítéshez, valamint a klub valamennyi szakosztályába tartozó sportolók terhelhetőségének növeléséhez.

180/2

Itt a kék sáv is elágazik, jobbra átvág a réten, hogy a sárga kereszttel találkozzon, balra pedig Predeálra megy az Idegszanatóriumhoz.

Mi előre folytatjuk utunkat, felfelé, szintén a kék sáv jelzésen. Szerpentinezve emelkedünk, és nem találjuk meg a 180/f halom maradványait, ám egy kanyar után a 180/g darabkáit sikerült beazonosítani.

Tovább emelkedünk a széles, autóval is járható úton, visszafele tekintve mindenütt szép kilátás nyílik a völgyre, a Keresztény-havasra, a Predeáli-hegyekre. Előttünk a Bucsecs eget tartó sziklái, a Buksoj hatalmas tömbje, a Molnár-tűk, és néha feltűnik a Coştila is a relétoronnyal, ami Románia legmagasabb mesterséges pontja.

Nincs már meg a 180/h, de egy dombocskán felleljük a 180/i maradványait.

A határvonal innen balra megy, elhagyja az utat, az erdőben folytatódik. Felfelé menve találjuk meg a 180/i1 és a 180/k maradványait, majd a fák között a 180/l ép határhalmot. A fejrésze messzebb volt, a földre esve, s meglepődve tapasztaltuk, amikor megvizsgáltuk, hogy eredetileg 180/J szerepelt rajta, de a J betűt átfaragták L-lé, kitömve a J balra forduló ágát. Hogy miért? Magyarázatot nem találtunk rá, pedig a 180/i1 és 180/k közül hiányzik a 180/j…

Tovább másztunk a csúcsra, ahol megtaláltuk a 181-es határoszlop maradványait. Ez az eredeti Disznókoponyának nevezett hely. Ma La

Cleşte (1465 m) a neve. Innen ereszkedünk vissza a nyeregbe. Balra tőlünk a Dihamul Militar hegyivadász menedékház és a Hősök emlékműve. Egykoron itt állt a Baiul Sasului őrház is. Diham-nyereg, Baiului-nyereg: két elnevezéssel is rendelkezik, ám a 181/a határhalom már nincs meg. Antennák, a hébe-hóba működő Diham-nyereg menedékház (Cabana Şaua Diham), legeltető pásztorok, kiterjedt havasi rétek, túraútvonalak kereszteződése.

A román királyi birtok határjele

A kék kereszten fél óra alatt a Poiana Izvoarelor rétre lehet elérni, a kék háromszög a Gura Diham menedékházhoz, majd Busteni városába vezet. Piros háromszögön fél óra alatt a Diham Phoenix menedékházhoz juthatunk, a sárga háromszög pedig Mălăieşti-re vezet 3 és fél, 4 óra alatt. A másik irányban a piros háromszög a Leucii völgyén keresztül vezet Predeálra, a sárga háromszög a Görög-bércen át Azugára, a kék sáv pedig szintén a Görög-bércen keresztül visszavezet Predeálra.

A határvonal innen elhagyja a jelzett turistautat, és nyugatnak tart a Diham-csúcsra (Baj-csúcs, 1582 m). Előbb a réten, majd az erdőben emelkedünk, és megtaláljuk a 181/b maradványait. Meredek, kidőlt fenyős terepen jutunk fel a csúcsra, ahol észrevesszük a 182-es oszlop talapzatát. Lejutni még nehezebb, hiába kínlódtunk, nem találtuk meg sem a 182/a, sem a 182/b határhalom maradványait, csak némi darabkákat vélünk felfedezni. Vagy azok, vagy nem. Ötpercnyire a kék kereszttel jelzett ösvényen, a Diham Phoenix menedékház felé, egy forrás található.

A kék kereszt, majd a piros pont jelzésen mentünk le a Diham Phoenix menedékházhoz, ez működött a térségben, s bár az út majdnem egy órát vett igénybe, helyenként gyönyörködhettünk a kilátásban.

A menedékházban számos fénykép és ereklye mutatja be a német és román turisztikai klubok múltját: Gioni Baboş egylet, Bordea Maria (Oara) menedékházas munkássága és más érdekességek. Az udvaron kápolna is található.

Minket meleg vacsora és a jól megérdemelt pihenés várt. Másnap, reggeli után, a piros pont jelzésen, az erdőben tértünk vissza az autóinkhoz. ■

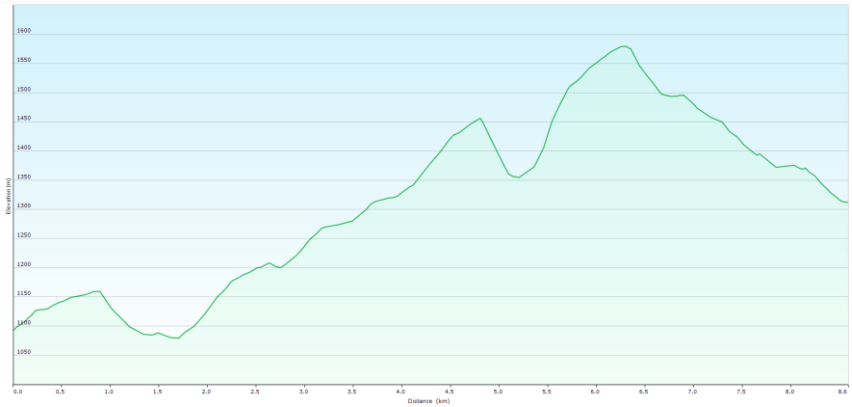

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A Keresztény-havas mint határhavas

Ha ezt így mondom el egy brassóinak, biztos, hogy első hallásra értetlenkedik: „Hogy is van ez? Hisz a magyar–román határ nem ment át Brassón!”

Ez így van! Viszont sokszor megfeledkezünk arról, hogy a Keresztény-havasnak háta is van, mégpedig a Predeáli-hegyek. Ezek a hegység déli részét képezik: enyhe lejtők, erdők, irtások, legelők 1000 métert alig meghaladó tetők jellemzik, tulajdonképpen egy folyosót képeznek a Keresztény-havas és a Bucsecs között. Legmagasabb csúcs a Leánykahavas (Fetifoiu, 1292 m).

Ami a határvonalat illeti, a Keresztény-havason a 177-es (Predeál) és a 179-es határoszlopok közötti szakasz húzódott, jórészt a Leánykahavas gerincét követve. Ez tette határhavassá a Keresztény-havast.

Hajdu János járási főerdész így írta le 1899-ben ezt a szakaszt: *„...a vasutat ferdén keresztül szelve, az országút mellé, a 177. számú határoszlophoz jut, a mely a Tömösi-szoros felső részén 1051 m. magasságban fekvő Predeálon van felállitva. Predeálnál az országos határvonal délnyugat felé tartva keresztül vonul az országúton s a 177/a. határhalomnál lévő román vámháztól aztán a hegygerinczen lévő ó-sánczon felfelé haladva 330 m. távolságnyira egy bükkös erdőbe nyomul, melyből csakhamar egy tisztásra érve, annak közepén a 177/5. számú határha-*

lomnál az ó-sánczot elhagyja s nyugati irányban a gerinczen végig a Váracska nevü helyen át bükkösökön keresztül egy 1249 m. m. csúcson tul a Vladecz nevü nyereg tisztítására kerül a 178. számú határoszlophoz. Itt ismét csak bükkös erdők közötti gerinczeken és nyergeken áthaladva, a Fetifoi tisztás 1324 m. m. csúcsán tul leereszkedik és délnyugat felé a román király magánbirtokának is határát képező 178/f. számú határhalomhoz ér, a honnan aztán éleken és hegynyergeken előrehaladva, egy 1232 m. m. ponton tul a sánczon a Siboth nevü helyen felállított 179. számú határoszlophoz száll le s innen félkörszerű kikanyarodással egy darabig a gerinczen levő ó-sánczon halad lefelé egy 1090 m. m. ponton át tisztásokkal megszakitott bükkösök között s miután a sánczot elhagyja az Égétt-Kő nevü helynél fölállított 180. számú határoszlophoz érkezik."

A 179-es határoszlop Sibothnál

Hajdu János leírása több szempontból is érdekes számunkra.

1. Ez alapján tudtuk beazonosítani a Siboth nevű helyet, ahol 1849-ben a II. Tömösi csata előcsatája zajlott, s amely már eltűnt a mai térképekről.

2. Említi a román királyi birtok határát, s ez azért fontos, mert az erdőben megtaláltuk a birtokjeleket, s az elején nem igazán tudtuk beazonosítani ezeket.

Furcsa, ahogy feledésbe merül az emlékezet, furcsa, hogy semmiféle dokumentumban nem szerepel ezekről régi fénykép, leírás, mint ahogy a szemközti Forban keskeny nyomtávú erdőkitermelő vasútról sem találunk egyetlen képet sem.

Menyire bajos a Baj-hegy?

Nagyon. Ezzel azonnal egyetértettünk a dihami tehénpásztorral (na nem a csillagképpel), miután fizettem neki egy sört a Şaua Diham menedékházban, amelyet ő persze Şaua Baiuluinak nevezett. Rögtön rá is kérdeztem, hogy mi van ezzel a Baj-heggyel itt a Bucsecsben, hisz a főút túloldalán ott az egész Baj-havas. Minek kellett ugyanazt a nevet adni, összezavar mindenkit. Azt mondta, hogy márpedig a helyzet egyszerű: ez Brassó megyében van, amaz pedig Prahova megyében…

Nos, hogy is van? A hegy és a nyereg (Şaua Baiului) neve a 19. században keletkezett. A terület nemcsak Magyarország és Románia határát képezi, hanem Barcarozsnyó és Predeál határát is. A barcarozsnyóiak 1593-tól uralták a vidéket, s a 19. század elején a Dudescu, Creţulescu, Raducanu, Paleologu és Grigorie román bojári családok követelték a terület tulajdonjogát, így a pár évtizedig tartó Barcarozsnyó – Predeál közötti per miatt lett a magyar baj szóból Baj-hegy a terület neve.

Menedékházak

Gura Diham – A Gura Diham menedékházat 1910-ben építették, kezdetben egy fogadó működött itt a magyar–román határon. A háború után turistamenedékházzá alakult. 1987-ben két új épületrészt építettek hozzá, amelyeket 2006-ban teljesen felújítottak. Prahova megyéhez tartozik.

Şaua Diham – Viszonylag új menedékház. Brassó megyéhez tartozik.

Diham Phoenix – A 1320 méteres tengerszint feletti magasságban fekvő menedékház a Szürke Măgura alatt 1934-ben létesült, olyan marhaistállók helyén, amelyeket 1906-ban építettek. A menedékház létrehozásának ötlete a Bukaresti Német Síklubtól származott, amely 1932 óta működött ezen a vidéken, és szüksége volt egy pihenőhelyre a síelők számára. Az 1970-es években, valamint 2001-ben is felújították. 2002-ben a menedékház két épülete teljesen leégett. Az újraépítés után felvette a Diham Phoenix nevet. Brassó megyéhez tartozik.

Diham Militar – Hegyivadász támaszpont. Brassó megyéhez tartozik.

A Hősök Emlékműve a Diham Militar menedékház udvarán

Poiana Izvoarelor – A Poiana Izvoarelor menedékház a Diham-hegy délkeleti lejtőjén található, 1455 méteres tengerszint feletti magasságban. 1940-ben építette a Román Nemzeti Bank, majd 1964 és 1966 között felújították és kibővítették. A menedékház leégett a 2005–2006-os télen, majd újjáépítették, ám ma használaton kívül van. Prahova megyéhez tartozik.

Az első világháború emlékezete

Az első világháborúban komoly harcok zajlottak a térségben.

1916. augusztus 27-én – vasárnap –, este 9 órakor a bécsi román nagykövet átadta Románia hadüzenetét a Monarchia külügyminisztériumának. Itt akkor egyetlen magas ran-gú illetékes sem tartózkodott, s 9 óra 30 perckor a mozgósított román csapatok már át is lépték a ha-

tárt szinte minden szoroson (Gyimes, Ojtoz, Bodza, Predeál, Törcsvár, Vöröstorony stb.).

Megjegyzendő, hogy akkor még a románok Juliánusz-naptárt használtak, nem Gergely-naptárt, így a román időszámítás szerint az erdélyi betörés 1916. augusztus 14-én történt (a Gergely-naptár és a Juliánusz-naptár között 1900 és 2100 között 13 nap eltérés van).

A német–magyar ellentámadás sikeres volt, Erdély felszabadítása novemberig megtörtént.

November végéig a román hadsereg súlyos veszteségekkel visszavonult Erdélyből, utolsó momentumként, 1916. november 26-án, a harcok a már havas Kárpátokon túlra szorultak.

1916. október 9–25. között zajlott le a Predeáli csata (vagy Prahova-völgyi csata) a 2. román hadsereg és a 9. német hadsereg között.

Magyar részről az 51. honvéd hadosztály vett részt a csatában, parancsnokuk Tanárky Béla vezérőrnagy volt.

A Disznókoponya körül is nehéztűzérségi bombázások zajlottak ebben az időszakban, de a legérdekesebb Az Est 1916-os 11. számának a tudósítása:

„Német lovasok és honvédhuszárok foglalták el az Omu-csucsot Falkenhayn-hadseregénél, november 7.

(Az Est haditudósítójának távirata)

Az Omu-csucs, a melynek elfoglalását már hírül adta a hivatalos jelentés, a Bucsecs teljesen hóvalboritott sziklatömegének 2506 méter magasságban emelkedő legmagasabb csucsa. A csucs nevét három oszlopformájú sziklától kapta, a melyek messziről nézve embercsoporthoz hasonlítanak. A Bucsecs hatalmas tömege, a melyen a magyar-román határ végig fut, a Predeálból Romániába utazót órákon át kisérte. A romániai Kárpátok legszebb útvonala volt ez a hegység, a melynek déli lábánál van a román királyi pár szép nyári laka, a Peles-kastély.

Katonai nézőpontból az Omu elfoglalása mi reánk nézve azért értékes, mert a Clabucetu Baiului és a vele szomszédos magaslatok elfoglalásával a román csapatoknak alkalmuk nyílt arra, hegy a Bucsecs ormától dél felé előnyomuló csapataink jobbszárnyát zavarják. Most ez a veszedelem is elmúlt. Nyugatról erős német lovas előőrs, Predeáltól pedig egy honvéd huszárcsapat indult el felderitésre és a csúcs elfoglalására. Már a béke idején is elismerésre méltó volt, ha nyári időben turisták feljutottak a csúcsra, annál inkább érdemel meg fentartás nélkül való elismerést a

bátor csapat, a mely a mostani helyzetben feljutott a csúcsra és elfoglalta. Dr. K. A.”

A Dihamul Militar román hegyivadász menedékháznál 1938-ban egy osszáriumot létesítettek, a térségben elesett román katonák maradványait temették ide, és egy emlékművet emeltek, amelyet egy kitárt szárnyú bronz sas koronázott. 2018-ban a bronz sast egy beton sasra cserélték le.

Nyílt kérdés

Például a Népszava 1913/6. száma tudósít arról, hogy 1913. május végén Szinaján rablók támadták meg *„a Bucsecs alján Károlyi Imre és Gyula grófok vadászkastélyának őrét és a vadászlakba akartak hatolni, de az elmenekült őr segélykiáltásaira elfutottak. A román hatóságok a rablásról értesítették a magyar hatóságokat és annak a gyanujuknak adtak kifejezést, hogy a tettesek magyarországi határszéli oláhok.”*

Nos, sehol sem találom a Károlyi vadászkastély nyomát. Vajon hol lehetett? ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Határvonal érdekességek a Bucsecs Forban – Disznókoponya szakaszon

avagy miért kell a határjeleket minden oldalról lefényképezni

Ragyogó napsütés, meleg nyári reggel. Mi lehet üdítőbb, mint egy kalandos séta a Diham menedékházig, persze nem a legjártabb úton, hanem csak úgy, árkon-bokron, hegyen-völgyön, patakon, sárrengetegen, kivágott fákon átmászva, s persze villanypásztoros kerítéseken is, mert újabban csak úgy mindent be lehet keríteni. A jelzett túraösvényt is...

A kölyök magyarvizsla minden mocsárban megfürdött, el-el tűnt az erdőben, jobban kellett vigyázni rá, mint a gyermekekre, főleg a csobánkutyás esztenák közelébben, de a legelésző ménesekről ne is beszéljünk.

A Dihám menedékház is sokat változott, 2012-ben voltam ott utoljára, elő is kerestem a régi fotókat: akkor sokkal több szabad tér volt. A fenyők megnőttek, besűrűsödtek, új épületek emelkedtek ki a rétből.

Nemcsak sétálni mentünk oda, hanem határjeleket is kerestünk.

S találtunk is. És találtunk pár érdekességet is, amelyről nem szól a fáma...

Az első az, hogy Magyarország és Románia határát nemcsak oszlopokkal, halmokkal és vésetekkel jelölték meg, hanem például fákkal is. A Forban közelében nagyon szépen látszik, hogy Magyarország területére fenyőerdőt ültettek, Románia területére pedig bükkerdőt, s a ha-

tárvonal szépen kirajzolódik a két fafajta egymásmellettiségéből. Tulajdonképen ez az egykori királyi birtok határa volt már román részen.

Egy másik érdekesség a 180/J határhalom. A térképen nem szerepel. Van 180/I, 180/I1, 180/K, 180/L... Hogy miért maradt ki a J, nem lehet tudni, de a helyszínen keresgélve ráakadtam egy határhalomra, amely első látásra a 180/J fejszámot viseli. Miklós Árpád „céhtársammal" tanakodtunk is, hogy mi lehet ez...

180/J – L

Szerencsére körbefényképeztem minden oldalról, s csak otthon, felnagyítva a fotókat, derült ki a turpisság. Az egyik oldalról tisztán látszik a 180/J. A másik oldalon viszont a J bal oldali farkincáját begipszelték, és egy L-et faragtak belőle. Tehát ez a 180/L igazából.

Továbbra is megmarad – tehát – a rejtély, hogy hova lett a térképről a J, s miért kellett 180/I és 180/I1 határhalmokat kiépíteni, ha egyszer volt egy J, amit átfaragtak L-lé...

Amúgy a Disznókoponya és a Piros-őrhely neve is igen kérdéses.

A Bucsecs-hegységben található a Căpăţâna Porcului, vagyis a Disznókoponya, az a domb, amely mögött a Poiana Izvoarelor menedékház található. Inkább egy „Clăbucet", vagyis kopasz hegytető, mintsem

domb. Sőt földrajzi, tájképi és geológiai szempontból valójában nem is a Bucsecsben helyezkedik el, hanem a predeali Clăbucetek területén.

I. Tacu (a predeali CFR-árvaház igazgatója és tanítója) 1928-ban megjelent a Bucsecs harmadik évkönyvében így ír: *„...a Căpăţâna Porcului, ahol 1916 őszén szörnyű tüzérségi bombázás zajlott, melynek nyomai a mai napig látszanak, és ahol minden év májusában a virágzó hóvirágok fehérlő foltokként pettyezik a fű zöldjét..."*

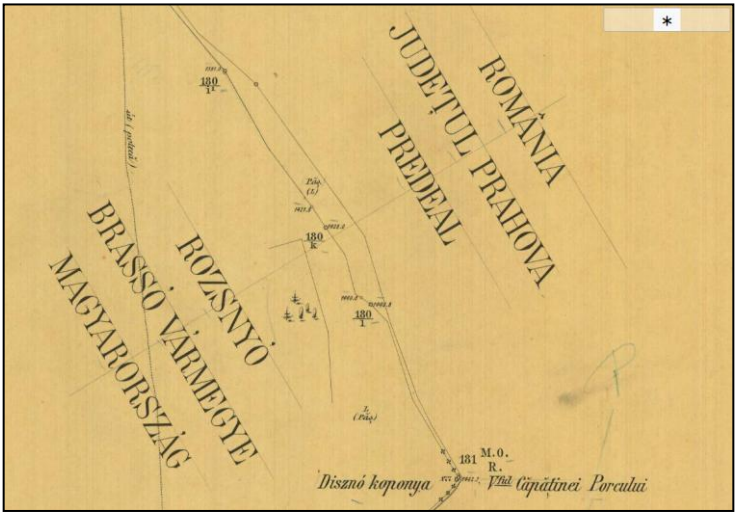

A térképről is hiányzik a 180/J

Csakhogy ez a Disznókoponya nevű hely nem ott van, ahol ma tudjuk... Egy toponimiai tévedés, amely máig nincs helyre téve...

Egyesek – főként Buşteni lakosai – azt állítják, hogy a Căpăţâna Porcului a Baiului-gerinc 1594-es magasságán található, ettől északra a 1589 méteres Baiul Mare csúcs.

Nestor Urechia a Dihamul című cikkében (a Bucegi második évkönyvében) így ír: *„Negyedóra mászás után, a Dihamul lábától, három irányba választhatunk: balra a Take Ionescu-ösvény, amely elvezet a Căpăţâna Porcului nevű hegycsúcs alá, a Pichetul Roşu (Piros-őrhely) határőrőrsig."*

Éppen ez a Piros-őrhely (1900-ban épült meg, a teteje pirosra volt festve, innen a neve) okozta a zavart: így a 1594 m-es csúcsot – amely

Dihamtól délnyugatra található – kezdték el Căpăţâna Porcului-ként emlegetni, holott az valójában Dihamtól északkeletre van, 1473 m-en, az ellenkező oldalon.

A térség katonai topográfiai felmérése 1897-ben készült. Egy ideiglenes térkép, 1:50.000 méretarányban, 1900-ban jelent meg, és ezen a 1594-es csúcs Căpăţâna Porcului néven szerepel.

A topográfiai felülvizsgálat 1902-ben történt, és a 1914-es katonai térképen (1:100.000) már nem szerepel a Căpăţâna Porcului 1594-es ponton, viszont feltüntetik valódi helyén, a 1473 méteres csúcson, Dihamtól északkeletre, a „La Cleşte” nevű tarla helyén.

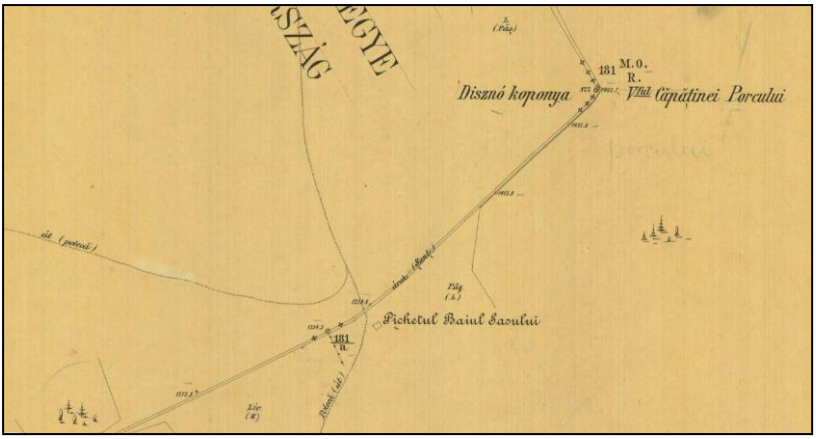

A Disznókoponya kérdésköre

1897-ben a Pichetul Roşu még nem létezett, így a térképen sem szerepelt. Volt viszont egy határőrőrs az igazi Căpăţâna Porcului lábánál, ahol a Baiului és a Clăbucetul Baiului hegységek összekapcsolódnak.

A Pichetul Roşu későbbi megjelenésével fokozódott a zavar, hiszen a valódi Căpăţâna Porcului közelében, déli irányban, szintén volt egy őrs. Ezért a 1594-es pontot is egyre gyakrabban azonosították ezzel a névvel.

De még a román katonai térkép elkészítése előtt, 1853 körül készült egy osztrák térkép, amit 1880-ban felülvizsgáltak a határok kijelölésekor.

I. G. Babeş A Peleşi vidék című művében egy ilyen térképet reprodukált. Ezen a térképen a 1594-es pont neve: Tarla Berbecului (Kos Tarla), míg a Căpăţâna Porcului nyugatabbra van – közel ahhoz, amit a román és osztrák térképek is Aschenkopf / Măgura Cenuşie (Hamus Domb), vagy egyszerűen csak Măgura néven jelölnek.

A román térkép 1914-es kiadásából a Căpăţâna Porcului nevet eltávolították, felismerve a zűrzavart. A 1916. novemberében frissített osztrák térkép azonban már pontosan jelöli a helyet, ahol valójában van: 1473 méteren, ahonnan az Iadului-patak ered — itt kapcsolódik a Clăbucetul Baiului és a Baiului-hegység.

Az eredeti helyén lévő Disznókoponyának jelentése is van. Egy falusi magyarázata szerint a hegy nyugati oldalán lévő két szimmetrikus erdőfolt úgy néz ki, mint egy disznó szeme, a domb pedig hasonlít egy disznófejhez. Egy másik elmélet szerint – mivel éppen itt húzódik a Barcarozsnyó és Predeál közötti határ –, ennek a megjelölésére egy vaddisznó koponyát szegeztek fel az egyik fára: innen a helynév.

Az 1900-1901-ben kiadott Átnézeti vázlat a Magyarország és Románia közötti határvonal térképeiről vegyesbizottságilag háromszögösen felméretett 1894, 1897, 1898 és 1899. években hitelesíttetett a vegyes határvizsgáló bizottság által 1900-1901 évben című 1:288.000 térképen a Disznókoponya az eredeti helyén van feltűntetve, alatta a Pichetul Baiul Sasului őrhely, nem pedig a Piros-őrhely.

Tehát az igazi Disznókoponya azon a helyen van, amit a mai térképeken a La Cleşte névvel jelölnek (N45.47248° E25.51483°) - mintegy 2 km-re északkeletre a mostani Căpăţâna Porcului helytől.

A Forban neve is érdekes, a szász Vor Bahn, német Vor der Bahn szóösszetételből jön, mert a 19. század végén a hegy előtt építettek egy keskeny nyomtávú fakitermelésre alkalmas vasutat.

Megjegyzés: A legendás szónoki képességű Take Ionescu (teljes nevén Dumitru Ghiţă Ionescu, 1858. október 13. – 1922. június 21.) román politikus, jogász, diplomata, újságíró és miniszterelnök volt. Az ő nevét viseli a Take Ionescu-ösvény (Poteca Take Ionescu), amely a Diham menedékháztól a Pichetul Roşu tisztás felé vezet. ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Határvédelem a Törcsvári-szorosban

A Magyar Királyság délkeleti határát a Kárpátkanyarban öt szoroson keresztül lehetett átjárni. A Törcsvári- (1290 m), a Tömösi- (1050 m), az Ósánci- (1295 m), a Bretocsai- (1272 m) és a Bodzai-szoros (634 m) közül azonban csak a Törcsvári- és a Bodzai-szoros volt járható az ókortól kezdve, a másik hármat csak a 19. század közepén építették ki a közforgalom számára.

A szoros Törcsvártól délnyugati irányban húzódik a hasonnevű patak mentén, és mintegy 20 km után, 1265 m magasságban éri el a Kárpátok főgerincét, azt a hágót, amely a Királykőt választja el a Bucsecs-hegységtől, s képezi ma Brassó és Argyas (Argeş) megye határát.

A Veresfát (*Rufam Arborem*, *Rucken*, *Rucăr*) Törcsvárral összekötő szoros (Culoarul Rucăr–Bran) vidékén több római erődítményt tártak fel a vidéken, s a falutól északkeletre ma is jól látszanak a sziklába vájt keréknyomok, ahogy egykoron csigák segítségével vontatták fel a szekereket és harci járműveket. De a rómaiakat is elűzte a történelem kereke, s más népek költöztek a szorosokba, mígnem a honfoglalás utáni kun támadások miatt a Barcaság szinte lakatlanná vált. II. Endre hívta be a Német Lovagrendet, s a derék lovagok a Kárpátokon túl is elkezdtek várakat építeni. A Rufam Arborem vagy a Ruffa Arbor névalakok már a 14. századi dokumentumokban is megjelennek, sőt már akkor említik, hogy itt vám található.

Hogy a *Királykő* (vagy *Királykeve*, *Lapis Regis*, *Regis petra, Piatra Craiului*) várát találjuk-e Fundáta falutól északkeletre, Törcsvártól mintegy 25 kilométernyire, azt ma aligha tudja megmondani történész. Jópáran azt állítják, igen, a Szász dombján (Dealul Sasului) lévő várrom, amelyet *Cetatea Nemţului*-nak, *Oraţia*-nak vagy *Cetatea Rucăr*-nak is

neveznek, azonos a teutonok által épített Királykő várával. Dr. Binder Pál viszont két okmányra hívja fel a figyelmet: 1435. július elsején, Mihály, székely ispán, felszólítja a brassóiakat, hogy puskaport szolgáltassanak Törcs és Királykő várnagyainak, 1454. április 3-án pedig Utószülött László király utasítja Törcs és Királykő várnagyait, hogy a régi hagyományoknak megfelelően vámolják a brassói kereskedőket, és arra mutat rá, hogy a szóban forgó vár nem lehet Királykő vára, mert a vár akkor már a havasalföldiek birtokában volt, s különben sincs értelme annak, hogy egy kereskedőt megvámoljon a magyar király Törcsváron, s rá 25 kilométerre még egyszer Királykőn is.

Felújítják Királykő várát

Tény azonban, hogy míg Törcsvárat 1377-ben fel nem építtette Nagy Lajos király, ez a vár védte Magyarország legdélkeletibb határát. Az itt zajló ásatás tanúsága szerint a mészkősziklára épült rombusz alakú (kb. 30x20 m területű) várat a XIV. században még lakták. 1404-ben a felkelőkhöz átállt várnagya, Bolgár Miklós átadta a várat az erdélyi vajdának. Ettől kezdve a székely ispánok felségterülete, Újlaki Miklós és Hunyadi János is megfordult benne.

A vár valamikor a XVI. században pusztulhatott el, falának 4–5 m magas romjai ma is jól látszanak. A vár közepén húzódó szikladomborulatban két helyiség nyoma látszik. Az északnyugati oldalon egy kör-

íves torony állt, melynek megmaradt részében ma kőtörmelékkel feltelt falnyílás látható.

A Német Lovagrend délebbre is eljutott. A rend hódításaival a király a Dunáig terjesztette birtokát. Miután 1225-ben II. Endre kiűzte a Teuton Lovagrendet az országból, a délkeleti részek védelmét az Erdély hercegévé kinevezett trónörökös vette át. Béla herceg a Déli-Kárpátok, az Olt és a Duna közötti területeken létrehozta a Szörényi Bánságot, így szilárdítva meg a magyar uralmat, 1226 körül pedig Milkó központtal missziós püspökséget alapított. Egyes történészek a Lovagrenddel hozzák kapcsolatba Argyasudvarhely (*Ardsis*, *Argen*, *Curtea de Argeș*) alapítását is, amely 1310 körül a Kárpátoktól délre fekvő kenézségeket egyesíteni próbáló Ivanko Bazarad fejedelem udvara volt. Az udvar az 1330-as magyar támadás során megsemmisült. 1381-ben Nagy Lajos király kérésére a pápa itt hozta létre az esztergomi érsekségnek alárendelt Magyar-Oláhországi római-katolikus püspökséget.

A törcsvári vár rendeltetése is a Törcsvári-szoroson végighaladó fontos kereskedelmi út ellenőrzése volt. A nagyjából trapéz alaprajzú, belsőtornyos kastély a Törcsvári-szoros bejáratánál épült.

Egyesek úgy vélik, hogy a ma is létező kastély a Német Lovagrend által épített *Dietrichstein* vagy *Teodorik köve* nevű vár helyére létesült a 100 m magas hegyen. Ez a régi vár minden bizonnyal csak favár lehetett, és az 1241-es tatárjárás idején semmisült meg. Mások ezt cáfolják, sőt ennek a korai várnak a létét is tagadják. Olyan vélemények is vannak, hogy ezt az első várat Szent László építtette a határőröknek idetelepített székelyek számára.

Tény azonban, hogy a ma is álló kastélyt Nagy Lajos király építtette 1377-ben a szoros védelmére, a havasalföldi román vajdák betörései ellen. Ekkor *lapis Tydrici*, majd 1395-ben *castrum Terch* néven fordult elő.

A kastélynak egy elővára is volt a völgyben, mely a szorost zárta le. A hágó útja keresztülhaladt rajta, itt ellenőrizték, vámolták az országba érkezőket. Mivel a felső vár túl kicsi volt, a gazdasági-, és lakóépületeket is az elővárban helyezték el. A lőréses falak nagy része még napjainkban is áll, jól mutatva a vár egykori méretét. A vár keleti oldalát széles árokkal erősítették, és 4 m vastag pajzsfallal zárták le. A fal tetején védőfolyosót képeztek ki.

A kétemeletes palotába tizenegy lakóhelyiséget létesítettek, közülük a legnagyobb a lovagterem volt.

A vár déli részén emelkedik a kaputorony, amelynek emeleti részén nyílik az egyetlen bejárat. A mai kőlépcső helyén egykor elmozdítható falépcső állt, a kastély udvarára tehát lóval vagy szekérrel bejutni nem lehetett.

A vár északi oldalán épült a négyszögű, cseréppel fedett torony. Mellette kis figyelőtornyocskás bástya. Nyugaton egy kerek torony kapott helyet, amely ablaktalan börtönt rejtett. Ide csak térden csúszva lehetett bejutni. A földszinten darabontok laktak. A torony közelében 70 m mélységű kút.

Törcsvár 1917-ben

A maga pompájában kis ékszerdobozként hat, így érthető, hogy a király magának tartotta fent a törcsvári várnagyok kinevezése jogát.

Az Erdélyi Alpok szorosain számtalanszor vonultak át magyar királyok, de ellenséges seregek is, s a völgyekben, dombhátakon meghúzódó faházakat megannyiszor pusztította tűzvész.

Egyes történészek szerint valamelyik itteni szorosban zajlódott le az 1330-as Poszádai ütközet. 1343-ban itt jött be Miklós Sándor vajda hódolatát kifejezni a Barcán táborozó Nagy Lajosnak. 1427-ben Luxemburgi Zsigmond király Brassóból indulva itt vonult Havasalföldre

trónra helyezni II. Dánt. 1432-ben II. Vlád Drakula itt vezette Erdélybe a törököket, akik másodszor dúlták végig a Barcaságot. 1438-ban II. Murád szultán Brassó külvárosának felgyújtása után itt vonszolta végig a közel 70 000 keresztény foglyát és roppant zsákmányát. 1447-ben itt kelt át Hunyadi János, hogy II. Vlád Drakulát kivégeztesse. 1529-ben IV. Péter moldvai vajda háromszor támadt itt Brassóra. 1595-ben pedig Báthory Zsigmond vágtatott át 16 000 székellyel a szoroson, hogy Szinán pasát megtámadja. 1613-ban Ogli pasa 40 000 főnyi serege égette fel a falvakat. 1659-ben II. Rákóczi György szövetkezett itt III. Minye vajdával. 1690-ben pedig Thököly seregei vívtak itt kétszeres győzelmet.

1690. augusztus 21-én zajlott le a híres zernyesti csata. Thököly Imre bujdosókból, román, török és tatár katonákból verbuvált mintegy 20 ezer főnyi sereget, s először a Bodzai-szorosnál próbált betörni Erdélybe, de hírül vette, hogy a császáriak ide összpontosították seregüket, így a Királykő felé ment. A havasalföldi vajdára bízta a Törcsvári-szoros meglepetésszerű megtámadását, ő maga pedig éjjel, zuhogó esőben csapatával, lovasaival átkelt a Királykőn, hogy Zernyestnél hátba támadja az ellenséget. Seregét két részre osztotta: a lovasok szűk félkörben támadnak, majd az ősi hun szokást követve menekülést színlelnek, s így csalják be a császáriakat az erdőbe rejtőző gyalogosok gyűrűjébe. A terv összeállt, s a sereg is elérte a Királykő lábánál fekvő falu határát. Nagy volt a labancok meglepetése, mikor meglátták a hátulról jövő tatár lovasságot. Nosza, Henter Mihály székelyei, s Johann Doria ezredes németjei, összesen mintegy kilencszázadnyi katona rohamozta meg a kis lovas csapatot, s nem is sejtették, hogy a megfutamodás csak színjáték. A csel bevált. A bujdosók meginduló ellentámadása a csatatérre érkező főparancsnok maradék seregét is elsöpörte. A „kuruc király" hatalmas győzelmet aratott: Doria és Heissler fogságba esett, Teleki hiába próbált menekülni, török kard oltotta ki életét. A győzelem eredményeképpen Thökölynek átmenetileg sikerült megszereznie Erdély fejedelmének címét. Ez volt a török szolgálatban harcoló Thököly utolsó katonai győzelme, 1690 október végére a Habsburg haderő végleg kiszorította őt Erdélyből.

1711-ben kőből építették át a Dâmboviţa feletti régi fahidat.

A bécsi udvar 1763-ban megbízta Adolf von Buccow tábornokot, hogy szervezzen Erdélyben három székely és két román határezredet.

Mária Terézia rendeletéből fakadóan alakult meg Törcsváron is a román határvédelem, az *I. oláh ezred* keretei között. Ekkor jött létre *Újtohán* (*Neutauchen*, *Tohanu Nou*), amelyet 1769-ben alapított az a 119 ótoháni, fazekassággal foglalkozó ortodox család, akik a határőrség szervezésekor nem kívántak áttérni görögkatolikus hitre. Ezt megelőzően a határt a hétfalusi csángók védték mint plájások. *„Határsértés, pestis, csempészet felvigyázására oly contingenssel járultak a hétfalusiak, hogy Brassó egy ványoló malmot fordított a nekik ruházatul szükséges tekeposztó előállítására; fizetésük volt ugyan s a közterhek egy részét nem hordozták, de az előállítás terhe még is a községekre nehezült."* – írja Jakab Elek *A királyföldi viszonyok ismertetése 2.* című könyvében (Budapest, 1876).

1788-ban megint törökök törtek innen Erdélyre.

A szabadságharc során is az osztrák, s orosz seregek többször is átmentek a szoroson.

Az orosz V. hadtest zöme 1849. június 19-én hajnalban kezdte meg az előnyomulást a határ felé. Dyck tábornok Predeál felé, a Tömösi-szoroson tört be Erdélybe, Engelhardt tábornok a Törcsvári szoroson, Lowtschew ezredes Rozsnyó felé nyomult előre. A Törcsvári-szorosban a magyar seregek csak gyengén tudtak ellenállni, kevesen voltak, s a Tömösi-szoros elestéről érkezett hírek után visszavonultak Földvár (Marienburg) felé.

1888-ban fogadta el a magyar országgyűlés a XIV. törvényt, amely kijelölte Magyarország és Románia határát. Ezt követően mérték fel matematikai pontossággal a határvonalat és jelölték meg különböző határjelekkel. Ez volt a világ legelső tudományos szempontokra támaszkodó, matematikai pontossággal felmért és leírt, kijelzett határvonala.

A helyszíni határmegjelölésnél a geodéták szándékosan vezették keresztül a határvonalat a mesterséges tereptárgyon, hogy az támpontul szolgáljon az arra közlekedőknek. Érdekes megoldást választottak a Törcsvári-szorosban álló 194/c határhalom esetében is, amelyet az ott álló kőkereszt köré emeltek, s így a domb közepéből kiemelkedve jelölte a határ töréspontját.

Az első világégésig ezt a határszakaszt a Magyar Királyi csendőrség (helyi rendfenntartás és belső biztonság), a Magyar Királyi pénzügyőrség / vámőrség (határ- és vámellenőrzés) ellenőrizték, valamint az

Osztrák–Magyar közös hadsereg (K. u. K. Wehrmacht) egységei is jelen voltak ezen a stratégiai fontosságú helyen. Törcsvár elsősorban vám- és katonai ellenőrző pont volt a román határ irányába. Mivel a Monarchia határa húzódott itt, nemzetközi határként működött, különösen fontos volt a katonai és gazdasági szempontból is. Érdekessége, hogy az idők során több határellenőrző pontot is be lehet azonosítani, és ez ma is így él a köztudatban (régi vám, új vám, felsőtörcsvári régi vám, felsőtörcsvári vám, alsótörcsvári vám). A Törcsvári-szorosban a következő határőr őrsök teljesítettek szolgálatot: Felsőtörcsvári őrs (7 fő), Törcsvári őrs (10 fő), Sirneai őrs (7 fő), Felsőmoecsi őrs (7 fő). A törcsvári belépőállomáson állami állategészségügyi állomás is működött.

1891. augusztus 1-én fejezték be a Törcsvári-szorosban a DN73-as főút „elődjét". Az utat R. J. Condeescu és N. N. Furcă mérnökök tervezték, és a Gregorio testvérek, valamint Tomaso Bosin vitelezték ki. Ekkor C. Olanescu volt a középítkezés minisztere, a főfelügyelő pedig C. Zeuceanu. A Törcsvári-szorosban megépült út avatásán részt vett I. Károly román király is. Az új út építése és az azt kísérő ünnepség fontos esemény volt a román uralkodói család számára.

Az első világháború idején Brassó jelentős katonai központ volt az Osztrák–Magyar Monarchiában, ahol több fontos egység állomásozott.

A Császári és királyi 2. gyalogezred („Sándor ezred") a Hosszú utcai kaszárnyában állomásozott 1866 óta.

A Magyar Királyi 24. Honvéd Gyalogezred 1898 és 1918 között működött. A 24. honvéd gyalogezredhez tartozott egy népfelkelő gyalogezred és egy pót-zászlóalj is, amelyek szintén Brassóban állomásoztak.

1916 augusztusában, amikor Románia hadba lépése fenyegetett, a székely 82. gyalogezredet (Császári és Királyi 82. Gyalogezred) az orosz frontról Brassóba vezényelték.

Egy részüket a tüzérségi laktanyába helyeztek el, amely tovább növelte a város katonai jelentőségét.

Brassóban működött egy tüzérségi laktanya, ahol különböző tüzérségi egységek, valamint pót-századok (ersatz kompániák) kaptak kiképzést és állomásoztak. A tüzér kaszárnya fontos szerepet játszott az önkéntesek és újoncok felkészítésében.

1916. augusztus 27-én – vasárnap –, este 9 órakor a bécsi román nagykövet átadta Románia hadüzenetét a Monarchia külügyminisztéri-

umának. Itt akkor egyetlen magas rangú illetékes sem tartózkodott, s 9 óra 30 perckor a mozgósított román csapatok már át is lépték a határt szinte minden szoroson (Gyimes, Ojtoz, Bodza, Predeál, Törcsvár, Vöröstorony stb.).

Megjegyzendő, hogy akkor még a románok Juliánusz-naptárt használtak, nem Gergely-naptárt, így a román időszámítás szerint az erdélyi betörés 1916. augusztus 14-én történt (a Gergely-naptár és a Juliánusz-naptár között 1900 és 2100 között 13 nap eltérés van).

Első világháborús lövészárkok Ciocanu faluban

A törcsvári szorosban esett el az első világháború első román tisztje – halálának helyén ma kőkereszt áll. Szádeczky Kardoss Lajos így ír erről: *„Nevezetes epizód játszódott le a Törcsvári szorosnál. Itt a határőrházba a betörés pillanatában este 9 órakor betoppant egy román ezredes s a már ágyban fekvő határőr főhadnagyot megadásra szólította fel. A főhadnagy kiugrott az ágyból, főbelőtte az ezredest s három katonáját megsebesítvén, mezítláb, éjjeli pongyolában Törcsvárra szaladt, hogy jelentést tegyen a határszakasz parancsnokságának. A román ezredest, az erdélyi háború első oláh tiszti halottját, ott temették el a határőrház közelében."* (*Az oláhok Erdélybe törése és kiveretésük 1916–17*, Budapest).

Gheorghe Poenaru-Bordea alezredesről van szó, a 30. „Muscel" gyalogezred parancsnokhelyetteséről. Vele együtt még 30 román katona esett el Fundáta környékén akkor éjjel. A „Muscel" románul dombvidé-

ket jelent, és az 1968-as megyerendezésig Havasalföld egyik megyéjének a neve volt. A megye az említett településeket is magába foglalta, székhelye Câmpulung (Hosszúmező) volt.

A román hadiparancs szerint (Emil Stoian: *Intrarea trupelor române în Bran – 15 august 1916*) *„Pontban 21 órakor, a 6. gyalogdandár 1. számú hadműveleti parancsa szerint, a 30. számú Muscel gyalogezred, amely a 90. kilométernél gyülekezett, 59 tisztből és 2 590 főnyi legénységből álló létszámmal (a harcrend az 1. melléklet szerint), meglepetésszerű támadást kellett indítson: 1) A 9. századdal, Cuhn Alexandru hadnagy parancsnoksága alatt, a magyar vámállomás és a Giuvala-i határőrségi őrhely ellen, 2) A 11. századdal, Cepleanu Grigore hadnagy parancsnoksága alatt, a magyar csendőrségi szakasz ellen, amelyet azonnal uralmuk alá kellett vonjanak, igyekezve az egész állományt elfogni, és a telefonösszeköttetéseket megszakítani, azzal a céllal, hogy minden hátsó kommunikációt megakadályozzanak. Ezen első hadművelet után a 30. Muscel gyalogezred, amely a középső oszlopot alkotta (3 zászlóaljból és 1 tüzérségi osztályból állva), éjszakai támadással kellett hajnalig elfoglalja Törcsvár települést és a környező magaslatokat, amelyek 12 km-re voltak a határtól. Az ezred hadműveletét két oldalsó oszlop támogatta: a jobb oldali oszlop előrenyomult Poarta irányába (Törcsvártól délkeletre), A bal oldali oszlop pedig Zernyest és Măgura irányába (Törcsvártól északkeletre).”*

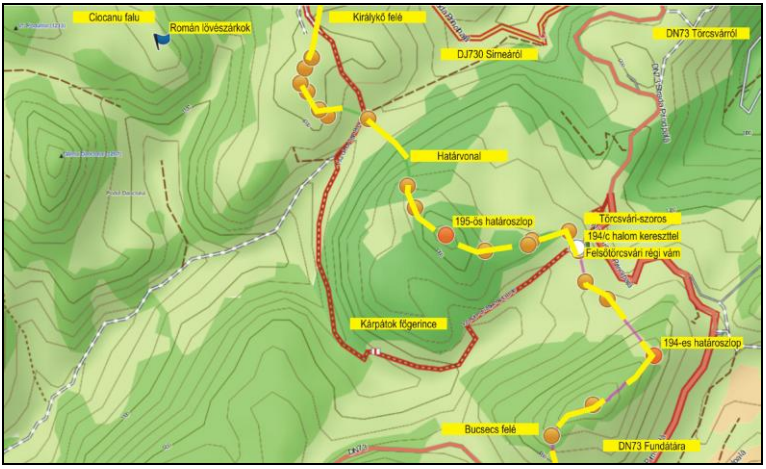

A központi hatalmak ellentámadása során Erich von Falkenhayn tábornok egyik hadcsoportja a szoroson át próbált meg áthatolni, de a hegység déli lejtőjén megakadt. A szorosban elesett német, osztrák, és román első világháborús katonák a Dragoslavele melletti hősök temetőjében nyugszanak.

A határvonal Şirnea és Ciocanu falvak között húzódott. A román hadsereg Ciocanu falu határában építette ki a lövészárkait, géppuskafészkeit. Itt volt a Giuvala vám.

A román állásokat a 9. vegyes dandár védte (II. Román Hadsereg), az első védvonalat Ciocanul falunál és a Giuvala vámnál, a másodikat Dâmbovicioara falunál, a harmadikot pedig Podul Dâmboviţei-nél állították fel. Fundata volt az egyik legmagasabban fekvő pont, ahová az első világháborúban a románok eljutottak.

Erich von Falkenhayn (1861–1922), német tábornok, korábban a Német Birodalom vezérkari főnöke volt (1914–1916). 1916 augusztusában leváltották (Verdun miatt), és kinevezték a Kárpátok térségébe vezényelt német–osztrák hadseregcsoport élére, hogy megállítsa a román betörést. 1916. szeptember 18-án Falkenhayn megérkezett Erdélybe, átvette a 9. Német hadsereg irányítását. Miután október elején visszafoglalták Nagyszebent és környékét, 1916. október 8–15. között kezdődtek a kemény harcok Fundáta környékén. Falkenhayn erői jól képzett német alakulatokból, osztrák–magyar csapatokból és tüzérségből álltak. A tábornok modern módszereket alkalmazott, tüzérségi előkészítést, hegyi ágyúkat, koncentrált rohamokat vezetett. A Kárpátok szorosait (pl. Törcsvárnál) oldalról is megkerülték, hegyi egységekkel támadva a román állásokat. A roman csapatok rosszul voltak felszerelve, fáradtak voltak, hiányzott a koordináció, a lőszer, a nehézfegyverzet. Falkenhayn ellentámadása során itt hetekig tartó állásharc és kitartó hegyi harcok zajlottak. A német, osztrák-magyar hadsereg megrekedése elsősorban a nehéz hegyi terepnek volt köszönhető. Végül október vége felé sikerült kiszorítani a román erőket, a Monarchia hadereje újra elfoglalta Fundátát és a Törcsvári-szorost.

Következett a persányi ütközet (október 5–6.), majd a „halálrajvonal" miatt elhíresült brassói csata (október 7–9.). Ezzel a Barcaság, a Kárpátkanyar teljesen felszabadult.

November végéig a román hadsereg súlyos veszteségekkel visszavonult Erdélyből, utolsó momentumként, 1916. november 26-án, a harcok a már havas Kárpátokon túlra szorultak.

A központi hatalmak (főként a német, osztrák–magyar, bolgár, illetve kisebb részben török csapatok) 1916. december 6-án vértelenül elfoglalták Bukarestet, miután Falkenhayn és August von Mackensen német tábornagy hadseregei két irányból (Erdélyből és a Duna felől) összezárták a harapófogót, és a közigazgatás pedig Iaşi (Jász) városába (Moldvába) menekült.

România csak a háború végén, az antant 1918-as győzelme után tudta visszafoglalni Bukarestet.

Az említett Ciocanu falu az Argeş (Argyas) megyei Dâmbovicioara községben található, és az ország egyik legmagasabban fekvő települése – mintegy 1200 méteres tengerszint feletti magasságban.

Ciocanu falu legendás alapítói Iosif Căciulă, Teche Poponeci és Bucur Stinghe voltak – hárman, akik megszöktek az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregéből, és a 19. század közepén megvásárolták ezeket a földeket a veresfai (rucări) kisnemesektől. A falut azért nevezték el „Ciocanu"-nak (azaz „kalapácsnak"), mert a település alakja egy kalapácsra emlékeztet. A kalapács feje Dâmbovicioara község felé mutat.

A DN73-as főút mentén található a Mateiaş-hegyi Hősök Mauzóleuma is, amelyet 1928 és 1935 között építettek az első világháborúban elesett katonák emlékére.

Brassó Törcsvár várát 1916-ban IV. Károly királynak ajándékozta, aki feleségének, Zita királynőnek adta.

A trianoni békediktátum után Karl Schnell brassói polgármester Mária román királynő-ek ajándékozta, aki lányára, Ilona hercegnőre hagyta örökségül. Ilona 1931-ben férjhez ment Habsburg Antalhoz.

Mária, România utolsó királynéja 1938. július 18-án hunyt el a Pelişor-kastélyban. Végrendeletében azt kívánta, hogy szívét egy aranyozott ékszeres dobozban helyezzék el a Fekete-tenger partján fekvő Balcsikban, a Stella Maris kápolnában, amely kedvenc nyári rezidenciája volt.

Azonban 1940-ben, amikor Dél-Dobrudzsát visszacsatolták Bulgáriához, a szívet tartalmazó ereklyét átszállították Törcsvárra. Itt leánya, Ilona hercegnő, egy kis kriptát építtetett a vár alatti sziklába, ahol elhelyezte a szív ereklyéjét egy márvány szarkofágban. A Stella Maris ká-

polna hű mását is felépítette Törcsváron. A kommunista hatalomátvétel után az ereklye Bukarestbe került, majd 2015-ben, a román királyi család kérésére, Mária királyné szívét ünnepélyes keretek között visszszaszállították a Pelişor-kastélyba.

Ma a kripta és a Stella Maris másolata is nehéz időket élnek meg, dicső patinájuk megkopott, átadódtak az enyészetnek, mint ahogy az egykori törcsvári vámházak vagy a határvonal jelei, halmai is. A háború zaja és ódiuma elült, de a trianoni békediktátum Erdély Romániához csatolta. Elment a határ. Új idők, új eszmék következtek… ■

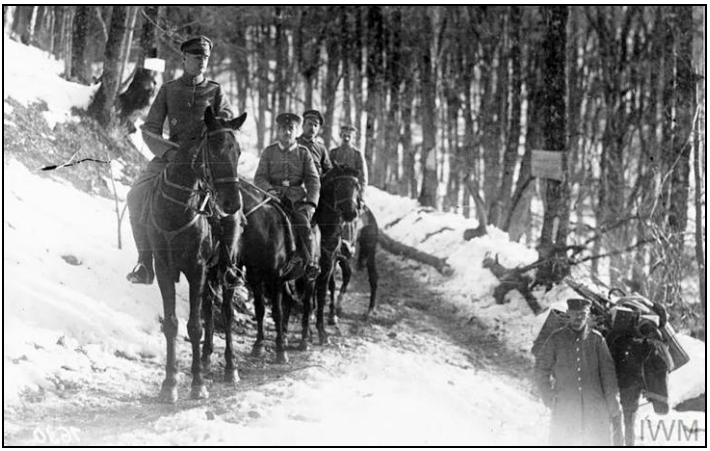

Németek a Törcsvári-szorosban az I. világháborúban

Bemutatkozik:

A Bucsecs-hegység

A Török Mecset

A Sárkány-gerinc és a Coştila

Bucsecsi táj

A Bucsecs-hegység Fundátáról

A Horoabei-völgy teteje Strunga felé

Tanyák a Bucsecs alatt (Simon)

A Molnár-tűk

A Bătrâna-csúcs

Bucsecsi táj

Reményik Sándor

Törpefenyő

Ahogy a hegyek nőnek,
Úgy törpülnek a fák.
Nagy szálfa-gőgöt nem tűr
A magasság.

A törpefenyő fája
Alázat fája itt.
Nem hívja ki öntelten,
Mindig viharközelben –
A menny villámait.

Hanem azért próbáld
Tövestül tépni ki:
Beleszakadsz, de ő
Magát nem engedi.

Indája szikla-szívós,
Acél a gyökere -
Rácsap, de belecsorbul
A Bucsecs kard-szele.

A rádühödt szelekkel
Dühödten birkózik,
Vad oromtalajába
Vadul kapaszkodik.

A földre fekszik néha,
Mint tanult birkózó,
Vélnéd: vég-kimerült, –
S ím: talpra-pattanó.

Nagy, büszke rokonságból
Kis mostoha-kölyök:
Legárvább, legkeményebb,
Ki ide felszökött.

Törnek a szálfák lennebb,
Roppan ezer derék.
De él itt fenn e hajló,
Magát mindenképp tartó,
Megpróbált nemzedék. ■

Reményik Sándor

Csak a levele

A sziklarózsa régen elvirult.
Amit most hoztam: csak a levele.
Kicsi, fénytelen, fakózöld levél.
Nincs egyebem.
Érjétek be vele. ■

Áprily Lajos

Csak menj

Sokat szenvedtél perzselő napon,
a kábító kánikulai hőben.
Most már lehűlhetsz: indulj s kóborolj
a fákat fosztó, vége-nincs esőben.

Csak menj, odáig, hol legtöbb avart
gyűjtött az ér kanyargó sziklamedre.
Keress, kutass: talán reátalálsz
az elsodort évekre: életedre. ■

Zajzoni Rab István

Hol a tavasznak...

Hol a tavasznak tündér ujjai
Bíbor rózsákat bővön fejtenek,
Hol fürge szellők erdők lombja közt
Csatákról titkos ajkon zengenek:
Ott van hazám, szép Erdélyország, ott
Rám a legelső sugár ragyogott.

Hol óriási bércek ormain
A hős király, a szabad sas lakik,
Hol a gulyáknak szilaj serginél
A pásztor kürtje szertehangozik:
Ott van hazám, szép Erdélyország, ott
Rám a legelső sugár ragyogott.

Hol a kalászok arany tábora
Ékíti buja rónák kebelét,
Hol ezüst folyók ajkai, a habok
Csókolják a föld mosolygó színét:
Ott van hazám, szép Erdélyország, ott
Rám a legelső sugár ragyogott.
Hol lángszellemet szőlők méhibe
Alá az ég napsugaron vezet,
Hogy gyöngyöző bor habjai között
Hevítsen három félszeg nemzetet:
Ott van hazám, szép Erdélyország, ott
Rám a legelső sugár ragyogott.

Hol arany s ezüstbányák fenekén
A romlás hiú angyala virraszt,
Hol három meghasonlott faj szívét,
Szívének vérét issza a haraszt:
Ott van hazám, szép Erdélyország, ott
Rám a legelső sugár ragyogott.

Hol a hajdankor büszke romjain
Bús óriássá nő a bámulat,
S a rommal födött sírok fenekén
Árnyéka harcos ősöknek mulat:
Ott van hazám, szép Erdélyország, ott
Leljem meg én is egykor síromot. ■

A régi turistalapok válogatott írásai
Encián, 1937, 3. évfolyam, 8. szám
Cluj-Kolozsvár, jun végén.
Baczoni Géza

Egy szép nap a Bucegi-n

Bőrfedelű kis naplómban lapozgatva, kezembe került egy lepréselt, megfakult rhododendronszírom, meg egy halvány, korán leszakított gyopár. A kis virágok láttán feltör belőlem az emlékezés. Lehunyom szemem, a képzelet szárnyán visszarepülök az idők során egy darabot és szinte ott érzem magam bóbiskolva a csillagfényes éjszakában zakatoló vonatban, mely prüszkölve, szuszogva rohan a tömösi szoroson keresztül Buşteni felé. Egyik fülkében természetjárók ülnek, csendesen beszélgetve a Bucsecsi kirándulás útitervéről. Örömmel hallottam, hogy az útirány Nagy Jepi—Caraiman—Omu—Szarvasszakadék, hisz nekem, aki egy kicsit távol élek ezen hegyóriástól, éppen kapóra jött ezen legszebb részek megismerése. Éjjel két órakor Buşteni uccáján csattogott a szeges bakkancs s csakhamar az állatkert egy álmából felriasztott őzikéje kíváncsiskodott ránk, az éjszakai csendháborítókra. Az elektromos világítás megszűnt és most csak a holdnak, a természet nagy lámpájának, meg az apró mécseknek, a tündöklő csillagoknak irányítása mellett haladunk a langyos szellőjü, kellemesen hűs éjszakában. Erdei út, emelkedő, fürgén kerengő ösvény. Jobbról erősödő patakzúgás, ami harsogó vízeséssé nő. Így az éjszaka ezer szavú rejtelmében talán százszorta érdekesebb minden, mint napsugártól elárasztva.

Bucegi: Kilátás a Malăieşti vögyre. (Balló Á. felv.)

Ott állunk a Bucsecslábánál, a vadregényes Nagy-Jepi szakadékban, hol az erdők sűrű sötétje ásít még felénk, de mögöttük már derengő hajnal jelenti, hogy elindult szekerén a nap. A lombok apró szántásai is mozgolódnak puhán párnázott fészeklakásukban, próbálgatva hangszálaikat, hogy méltó imádságos dallal köszöntsék a vasárnapi reggelt. A hegyek mindinkább nőnek, a büszke tartású fenyők pedig kezdenek alázatosan közelebb hajolni a földhöz, megtörpülnek és erősen kapaszkodnak acélos gyökerükkel a fehér hasú sziklák közé. A keleti égbolton piros barázdát szánt a tüzes eke, ebbe belefoly a világosság és mint egy megáradt, gátját tépte folyó elönti a mindenséget a nappal. Egy igénytelen esztena mellett haladunk, lompos komondorai mérgesen megugalnak. Összetörött létrák helyén kézzel lábbal kapaszkodunk a sima sziklafalon. Hirtelen éles kiáltás hallatszik, nyomban utánna egyik társunk vállán kőtől sújtva földre esik. Máig is érthetetlen előttem, honnan indulhatott könnyen végzetes szerencsétlenséget is hozható útjára a csecsemőfej nagyságú kődarab. Előttünk mentek ugyan mások is, de azok akkor olyan irányban voltak, honnan egy véletlenül megindított kő nem jöhetett felénk. Aztán a hegyoldalon leszökkenő kövek ütődésük távolsága szerint eléggé figyelmeztető, ütemes zajt adnak, de ez úgy jött, mint derült égből a villámcsapás. Egybehangzó megállapításunk

szerint a követ szándékossággal vezetett kéz dobhatta a levegőben, mégpedig a Nagy-repl végén épülő menedékház munkásainak valamelyike. Szerencsére komolyabb baj nem történt, mindössze a hátizsákot vettük át eléggé szenvedő társunktól. Háromnegyed hatkor hosszabb pihenőt tartottunk a kereszt felé vezető derengőknél s ezt a pihenőt a már megtett út szépségeinek megcsodálására használtuk. Végig ömlik a nappali világosság a Jepi nagy szakadékán, a zugó patak szőkéivé rohan a Prahova völgy felé, hol Buşteni házaiban még most fordulnak jobb oldalukra az álmos emberek. További útunkra a Bucsecshíres, csodás gazdaságú és szímpopos magashavasi növényvilága borít tarba szőnyeget. Legfeltűnőbb a virágzása delén lévő felséges illatú havasszépe (Rhododendron), melytől egész térnagyságú helyek piroslanak, valami fenséges keveréket alkotva a zöld gyeppel. Piciny rózsaszínű primulák, fehér és rózsaszínű szegfűk, a különös hőrontók (Saxifraga) a bolyhos, hamvasfehér levelű és virágú nemes üröm (Artemisia Baumgarteni) a sötétszínű és szirmát most bontogató encián és a virágok királynéja a szelíd, ártatlan, lenszőke gyopár valósággal ujjong a lélek egy ilyen tündérkert láttán. Még egy kis nekirugaszkodás és ott vagyunk a Caraiman alatti hősök keresztjénél. Az óra ¾ 8-at mutat. Lent a völgyben hangyákká zsugorodott emberek mozgása mutatja, hogy ébren van már ott is az élet, de megélénkül a magasban is a Bucsecsminden része, innét is onnat is látni természetjárókat, amint kisebb nagyob csoportokban élvezik a magas hegyek világának különös voltát.

A 2496 méteres Caraimanon aztán elénk tárul a Bucsecsegész lebilincselő panorámája, amint óriás testéből egyre másra emelkednek a különböző csúcsok. Közöttük a legmagasabb az Omu (2517), onnan már az erdélyi oldal szaggatott malajesti völgye is emeli a kilátás változatosságát. A szirtes felületű Buksoj, a fűrészfogakként égnek meredő Moraríu tornyok méltán viselik a „haláltornyok" elelnevezését. Ezeket, valamint a többi csúcsokat merész esésű, mély völgyeket eresztő, különböző kőzeteket tartalmazó, sajátságos konglomerátból álló gerincvonulatok kötik össze. Ragyogó napsütés. Számtalanszor arra járt társaim állítása szerint az Omu nagyon ritkán mutatkozik ennyire derülten és én áldottam a jó sorsom, hogy épp jó kedvében sikerült tisztelgő látogatásom tenni őfenségénél. De jött az ebédidő. Utánna pedig pipára gyújtott a hegyóriás. Csak úgy pöfékelte szerteszét a fellegeket, amik csakhamar cseppfolyós állapotban potyogtak vissza nyakunkba s amíg

az ezerarcú Szarvasvölgyön lefele haladva Buştenibe értünk, bizony egy kicsit megáztunk. A vonatindulásig volt idő megszárítkozni, s mikor újból rohant velünk a gőzparipa, ott álltunk ismét a kocsi ablakában. A lemenő nap ráborította bíborpalástját a Bucsecsködben úszó csúcsaira, ahonnan nem bírtam tekintetem elvenni. Szinte látni véltem még mindég a Nagy-Jepi oldalában lévő szegényes esztenát, ahol a zsíros pásztorgyerek *„Tilinkoz egy sort. Hallgat azután. Mosolyog, méláz, ül a sziklafokán. S az együgyüek mennyországa nyílik Szivében kéken, mint az encián.”* ■

A régi turistalapok válogatott írásai
Encián, 1939, 5. évfolyam, 7. szám
Tomcsányi Béla

Másfél nap a Bucsecsen

Munkahelyünkön már néhány héttel ezelőtt megbeszéltünk egy bucsecsi kirándulást. Lassan teltek e napok, végre eljött az utolsó szombat fél egykor délben megszólalt a csengő és előttünk volt a bucsecsi tura!

Forró júniusi nap volt. Erősen tűzött a nap, mikor az állomáson leszáltam a gépkocsiról és találkoztam túratársaimmal, a távoli hegyek ormát takaró sötét felhőknek nem tulajdonítottunk semmi jelentőséget, ¾ 3-kor elindult a vonat, ablakából gyorsan változó képek és csakhamar a tömösi szorosban kapaszkodik szerelvényünk felfelé. A pályatest mellett dolgozó munkások egy pillanatra megpihenve tekintenek utánunk. Mire Predeálra értünk, teljesen beborult és Buşteniben már eső fogadott. Esőben megyünk végig e városka főutcáján, a papírgyárba vezető sodronypálya alatt, a Kis Jepi völgyében, állandó esőtől verve, erőltetett menetben érünk a kilátóhoz: a Prahova völgyéből, Buşteni és Poiana Ţapului környékéből semmit sem látunk, felhő takar mindent és minket is. Valamilyen kimagyarázhatatlan, boldog érzés eltünteti fáradságunkat, eltünteti verejtékünket és mi lelki szemünkkel az esőfüggönyön keresztül csak a turisták által ismert, káprázatóan szép világot látjuk. A viharvert fák a zöldesszürke sziklák mind ismertek előttünk, ismerjük életüket, tragédiájukat és ez az, ami vonz bennünket a hegyek világának szédítő magasságaiba.

Már a Jepi lépcsőin járunk, a tetőn megpillantjuk a Schiel-házat és ez új lendületet ad fáradó izmainknak. A sziklafalban erősített drótkötél jó szolgálatot tesz, könnyebben kapaszkodunk fölfelé. Az utolsó szerpentinek már könyüek és ¼ 8-kor a Schiel-ház erkélyéről nézzük a távolból idelátszó Caraiman keresztjét. Itt a tetőn az eső alább hagyott, inkább a szél járt jobban. Tovább ballagunk a Barlangzárda felé. Elhaladunk a „Cabana Regele Carol II" előtt, de nem állunk meg, mert köze-

ledik az alkony. Később egy védettebb helyen, a Cocon csúcsa alatt megállunk egy kis pihenőre. Az eső elállt. Köröskörül felszakadnak a felhők, idelátszanak a távolból a Tatár szoros sziklái és az átvezető út.

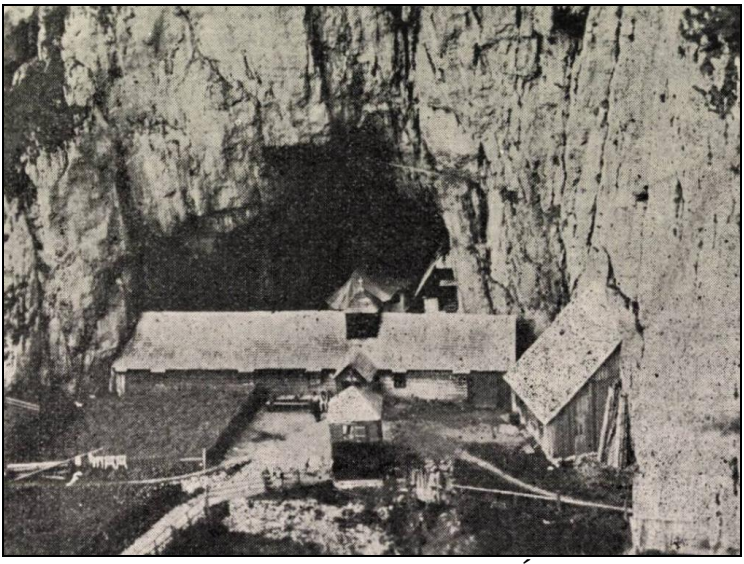

Bucsecs: Barlangzárda. (Balló Á. felv.)

Messze lent a völgyben, túl a Barlangzárdán világosság gyűl ki egy házban, a völgyben már este van. És ebben a csodásan szép alkonyatban egymásra nézünk, egyet gondolunk: így kellene tenni mindig a heti munka után, ki kell jönni ide, a szabad természetbe, hol olyan szép az Élet! Itt nekünk illatoznak a fenyveserdők gyantás fái, nekünk ad éltető erőt a magas bércek tiszta levegője, minket köszönt a most feljövő vacsoracsillag. És elbeszélgetünk, milyen jó volna ezt többször megtenni, úgy, mint régen 10–15 évvel ezelőtt, ifjúságunk gondtalan korszakában, mikor minden vasárnap virradat a hegyek közt talált bennünket, boldogok voltunk, fenntartás nélkül élvezhettük a hegyek-völgyek üdülést hozó levegőjét. Ma is örülünk annak a felszabadító érzésnek, melyet a magas hegyek ormán való tartózkodás bennünk kelt, gondolataink mégis hazaszállnak, az otthonmaradottakhoz, ahol talán épen most kérdi egy kis fiú: „Apuka már felért a Bucsecsre?" Távoli kutyaugatás figyelmeztet, hogy indulnunk kell, már majdnem egészen besötétedett.

Énekelve haladunk az utolsó meredek lejtőig, hol az út a T.C.R. „Casa Peştera" menedékházához az erdőn keresztül visz. Itt sem állunk meg, tovább megyünk a szerzetesek házához, hová esti 9 óra előtt meg is érkezünk. Egy öreg kalugyer 20 lejért szobát, tűzifát, világítást is ad. Tüzet rakunk, megfőzzük vacsoránkat és hamarosan álomra hajtjuk fejünket. Reggel korán kelve megnézzük a barlangzárdát. Mélységes csend van e helyiségben. Az itt élő szerzetesek szótlanul, mozdulatlanul üdvözölnek. Arcukon nyugalom, lemondás tükröződik vissza.

Testük megrokkant, megtört talán a telkük is, talán már nem örülnek senkinek és semminek e földön. Az egyik szerzetes kalauzolása mellett megnézzük a barlang mindkét ágát, a „tavat" és az „oltárt" is és egy órai földalatti időzés után újra napvilágra kerültünk. Megnézzük a templomot, képeket és kereszteket vásárolunk, elbúcsúzunk tőlük és indulunk tovább. Elhagyjuk ezt a szomorú helyet, hol a nap is szomorúbban süt és a virág is hamarabb hervad. Hét óra. Utunk a Tatárszoroson vezet keresztül, nemsokára a Bolboci fűrésztelephez érünk, hol újra találkozunk a Schiel-háznál elhagyott sodronykötélpályával, melytől most már végleg búcsúzunk. A Ialomiţán egy ringó kötélhídon átkelve befordulunk a csodás szépségű Zanoaga szorosba. A Ialomiţa itt sziklák között, számtalan vízesést alkotva tör utat magának, fehér habot verve rohan-zuhog végig szikláról sziklára, hogy lejjebb több patakkal egyesülve tóvá tömörülve vízgyűjtőjévé váljék a Dobreşti villanyműnek. Fél 10-kor értünk a Scropoasă-tóhoz, megnéztük a duzzasztó gátat és pihenőt tartva a szép környékű tó mellett, délben elindultunk Sinaia felé. A tótól alig 7–8 percnyire van az u. n. „Hétforrás", mely után kezdődött utunk legnehezebb szakasza. Hallottuk, hogy van egy új út Sínaja felé, de mi, ragaszkodva a régi közmondáshoz: „Járt utat a járatlanért el ne hagyj!" az általunk már egyszer járt után akartunk menni, de az akarat nem volt elég ez az út volt „járatlan". Már rég nem használják, a bokrok teljesen benőtték és így majdnem járhatatlan volt. De csak majdnem. Nagy nehezen átvergődtünk ezen a kínos útszakaszon, birkóztunk az ágakkal, földig hajolva bujkáltunk a bokrok alatt, végre kiértünk egy erdőirtásos helyre, melyen utunknak keresztül kellett volna vezetnie. Igen ám, de az ösvény be volt nőve, úgy, hogy azt sem találtuk. Emlékeztem, hogy az út egy meredek hegyoldal mellett egy mély patak árkán vezet át. A patak megvolt, hosszas keresgélés után találtunk is egy gyengén taposott ösvényt, mely egyenesen belevezetett a patak mély

medrébe és onnan a meredek hegyoldalra. Örültünk a megtalált útnak és most már vígan haladtunk, már a milyen vígan lehetett a meredek úton. Nemsokára könnyebb útrészre értünk, azután hosszú-hosszú hegyoldalakon ballagtunk. Közben 2 órakor egy órás ebédpihenőt tartottunk és továbbmenve, kétszer is juhászkutyáktól megtámadja elértük a várva-várt Sinaia — Moren-i országutat. További 4 km.-nyi gyalogolás után beértünk a bukaresti aszfaltútba s innen már csak 2 km. az állomás. Hat óra volt, mikor Sinaiában vonatindulásig leültünk egy vendéglő terraszára. Fél nyolckor egy kényelmes Pullmann kocsi puha párnáin elhelyezkedve bizony mindnyájan éreztük a másfélnapos, kb. ötven km.-es út fáradalmait. Vissza-visszanéztünk a robogó vonat ablakából a Bucsecs szikláira és mindnyájunknak az volt az érzése: Nagyon szép volt! ■

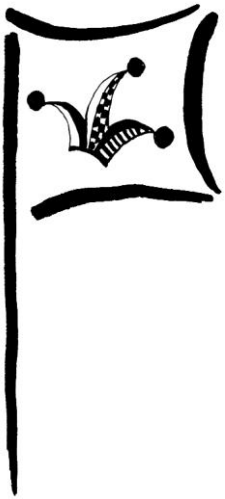

Az ENCIÁN vicces oldala

Turistahumor

– Legyenek óvatosak – mondja az alpesi vezető a turistáknak. – Rendkívül veszélyes hely. De ha már valaki megbotlik, a világért se nézzen jobbra, miközben lefelé zuhan – pocsék a kilátás!

*

– Nagyon rosszul nézel ki. Hol töltötted a szabadságodat?
– Három napot a szakadékban, a többit a kórházban.

*

– Hová mentek nyaralni?
– A Szaharába.
– A Szaharába?
– Igen. Mit csináljunk, ha a gyerekek annyira szeretnek homokozni.

*

A turista megérkezik a vidéki kisvárosba. Megszólít egy járókelőt:
– Bocsánat, van itt szálloda?

– Kettő is. De egyikben sem tudná kipihenni magát.
– Miért?
– Egész éjszaka azért tenne szemrehányást magának, hogy miért nem a másikban szállt meg.

*

– Világkörüli utat javasoltam a feleségemnek, de hallani sem akar róla.
– Miért?
– Valahova máshova szeretne menni.

*

Egy turista Olaszországban egy reneszánsz korabeli képet vásárolt magának. Hogy a határon ne legyen kellemetlensége a vámosokkal, valami zavaros, modern mázolmányt festett a képre. Otthon azután megbízott egy restaurátort, hogy szabadítsa meg a festményt a méltatlan bevonattól. Néhány nap múlva felhívta őt a restaurátor:
– A fedőréteg eltűnt, de a kép is. Egy Madonna volt alatta, de most már csak Mussolini látható. Mossam tovább?

*

– Voltál orvosnál?
– Voltam. Levegőváltozást ajánlott.
– Akkor el ne mozdulj innen. A meteorológiai jelentés szerint épp holnapra változik meg a szél iránya.

*

– Az orvosom tengeri levegőt ajánl, de nincs pénzem elutazni.
– Akkor csinálj magadnak tengeri levegőt házilag.
– Hogyan?
– Úgy, hogy beleleszel egy sósheringet a ventilátorba.

– Nem tudom, mit csináljak a feleségemmel. Olyan ideges és ingerlékeny mostanában, hogy nem lehet kibírni.

– Miért nem viszed el egy szép tengeri útra?

– Semmi értelme. Tud úszni.

*

Egy turista és vezetője gyönyörű kastély elé érkezik. A turista megkérdezi:

– Mondja, kérem, meg lehet nézni ezt a kastélyt belülről is?

– Hogyne lehetne. Majd én vezetem.

– Felesleges vezetnie. Valamikor én itt király voltam.

*

– A férjem is csak idegesít! – kesereg egy menyecske az idegorvosnak. – Elment valami turistaútra a törökökhöz, és amióta megjött, azzal ijesztget, hogy mohamedán lesz, mert akkor több feleséget tarthat magának.

– Ugyan már, ez csak afféle bolondozás.

– Az hát. De esz miatta a méreg. Mert mit henceg az én férjem, hogy mohamedán akar lenni, amikor kereszténynek is látvány?!

*

A csinos Madame Vallix turistaként átruccan Párizsból Londonba, ám alighogy elutazott, táviratot kap tőle a férje:

»Sürgősen fogorvoshoz kell mennem. Küldj pénzt. Olly.«

A férj nem késik a válasszal:

»Pénzt nem tudok küldeni, helyette ezer csókot küldök. Michael.«

Jó két hét múlva hazaérkezik az asszony, feltűnően vidáman.

– Na, ugye, hogy boldogultál pénz nélkül is? – könnyebbül meg a férj.

– Hogyne! – ismeri be a szép Olly. – Sőt, jobban ment a dolog, mint gondoltam volna. A fogorvos még a repülőtérre is kikísért, annyira meg volt elégedve az ezer csók honoráriummal. ■

Kovács Árpád Apold
Zajzoni Rab István Középiskola, Négyfalu, IX. o.

A kavics-hegy

A Csukás-hegység

A Csukás-hegység Erdély délkeleti részén, a Kárpátkanyarban található, Négyfalu közelében. Nem tartozik a legmagasabb hegységek közé, mégis az egyik legkülönlegesebb és legmesésebb táj, amelyet egy túrázó vagy kiránduló felfedezhet.

Földrajzilag Brassó megye és Prahova megye határán helyezkedik el, és a Keleti-Kárpátok egyik különleges, bár nem túl magas hegysége.

Legmagasabb pontja a Csukás-csúcs, amely körülbelül 1954 méter magas. Bár magasságban nem vetekszik a Fogarasi-havasokkal, látványvilága miatt mégis az egyik legérdekesebb hegység.

A Csukás-hegység legnagyobb különlegességei a furcsa alakú sziklafalak. Ezek a sziklák nem simák vagy hegyesek, hanem olyan formákat öltenek, amelyek emlékeztethetnek emberekre, állatokra vagy akár mesebeli lényekre is. Nem véletlen, hogy sok kiránduló fantáziája beindul itt, és a helyi legendák is ezekhez az alakzatokhoz kapcsolódnak.

A hegységben járva az ember úgy érzi, mintha egy titokzatos világba csöppent volna.

A Csukás-hegység túraútvonalai változatosak: vannak könnyebb, családbarát séták és nehezebb, hosszabb kirándulások is. Ezért a hegység ideális hely lehet diákoknak osztálykirándulásokhoz, de akár ta-

pasztalt túrázóknak is. A tiszta levegő, a zöld erdők, áfonyások és a különleges sziklák mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a látogató feltöltődve térjen haza.

A Csukás-hegység geológiai felépítése eltér sok más kárpáti hegységétől. A hegység főként konglomerátumból (kavicskő) épül fel, amely olyan kőzet, ahol kisebb kavicsok és kövek természetes „ragasztóval" összetapadva alkotnak szilárd tömböt. Ezek a kőzetek több millió évvel ezelőtt, egykori tengerek és folyók üledékeiből jöttek létre.

Később a hegység kiemelkedett, majd a szél, az eső és a fagy különleges formájú sziklákká alakította.

Ennek köszönhető a Csukás-hegység híres „kőszobor világa", amely sok más hegységhez képest egyedi és könnyen felismerhető.

Az elmúlt körülbelül száz évben a Csukás-hegységtörténete szorosan összefonódott Erdély és Románia sorsával. A 20. század elején, az első világháborút követően, a trianoni békeszerződés után a hegység a Román Királyság területéhez került. Azelőtt a környéken államhatárt jelölő határkövek jelentek meg, amelyek közül néhány ma is felelhető a hegyvidéken. Ezek a határkövek ma már nem elválasztanak, hanem emlékeztetnek a történelem változásaira.

A két világháború között és a kommunista időszakban a Csukás-hegység főként erdészeti és természetjáró szerepet töltött be, míg napjainkban elsősorban turisztikai és természetvédelmi jelentősége nőtt meg, miközben a múlt nyomai csendesen megmaradtak a hegyek között. ■

A Góliát-torony

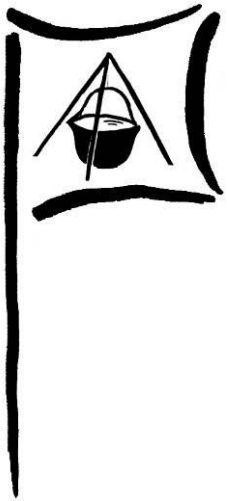

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Barcasági receptek

Barcasági túrófajták

Hétfalu és Törcsvár vidéke a sajt- és túrókészítésről híres.

A tejből először vajat készítettek, amelyet olvasztással, kisütéssel tartósítottak. Hogy sárgább és ízletesebb legyen, olvasztáskor puliszkalisztet és reszelt murkot tettek bele.

A juh- és tehéntejet nagy üstökben felfőzték, majd beletették az oltót. Alvadás után nagy *tifon*vásznakban leszűrték, hagyták, hogy lefolyjon a *zër*, a savó. A lefolyt savót még egyszer felfőzték, s megvárták, míg a *zsindicé*ből kiválik az *urda*. A sűrű, savanyú juhtejet, amelyből a savót eltávolították külön névvel illették, ez volt a *kószil*.

Az oltott túróból vagy *tëlëmiá*t készítettek, ha frissen hagyták és sós lében, nagy edényekben eltárolták vagy kiszárították és *kás* lett belőle.

A híres hétfalusi *kás* titka a só mennyiségében és a gyúrásban rejlik, és természetesen abban, hogy a tejben maradjon egy kis vaj is, így zsíros, lágy és ízletes lesz a túró. A megalvadt tejet pár napig erjedni hagyták, apró darabokra tépték, majd forró vízzel gyúrták órákig a hársfa *krintá*kban. Ezután ovális vagy kerek pléhformákba nyomkodták, amelyen rajta volt márkajelként a készítő monogramja.

A benyomkodott anyagot jól lesózták, *szulá*nak nevezett árszerű eszközökkel jól megszurkálták, hogy annyi sót szívjon be, amennyit csak akar.

Ezt követően pár napig deszkán szárították, minden nap megforgatták. Ismét sós lébe tették pár napig, majd megint deszkán szárították. Mindezt egy olyan *boronák*ból készült nagy helyiségben, amelynek a belső fala bükk- és fenyőágakkal volt kibélelve, hogy a szél jól be tudjon fújni, de a legyek ne tudjanak bemenni.

Két, három hétig állt itt a *kás*, amíg a külső kérge enyhén megpenészedett.

Türkös – Sajtnyomó teknő (krinta),
hossza 120 cm, szélessége 62 cm, edény része 85 cm

Füstölt sajt

A frissen fejt tejet sűrű vásznon átszűrik, majd 30–32°C-ra melegítik. Beleteszik a szükséges oltót, minden 10 l tejhez 2 ml kalciumkloridot és 15 ml vert tejet adnak hozzá, jól összekeverik, majd 45 percig alvadni hagyják. A megalvadt tejet egy nagy késsel kb. 4 cm oldalhosszúságú kockákra vágják, majd ezeket egy fakanál segítségével tovább aprítják és nyomkodják.

A képződményt sűrű vászonba csomagolják, majd felakasztják, hogy a savó jól kicsepegjen. Préselni is lehet, sőt a préssel mintát is kialakíthatnak a sajt felületén.

Amikor a savó jól kifolyt, kiveszik a vászonból, és egy napig 12–16°C-on állni hagyják.

A füstölésre szánt sajtkarikák nem haladhatják meg a 1,5–2 kg-ot. A felületét megsózzák, majd 2–3 nap pihentetés után 4–6 napig füstölik. Az így elkészített sajt 15–20 napig áll el.

Házi túró

A *csobán*ok által a havasi legelőkön készített *burdu*túróhoz hasonló túrót készíthetünk otthon házilag.

Tetszés szerinti mennyiségű friss *kás*t vásárolunk, felszeleteljük, majd beáztatjuk, hogy a maradék savót is jól kivonjuk.

Legalább egy napig ázni hagyjuk, kóstolgatjuk, nehogy minden zsírosságát elveszítse. Ha „nyikorogni" kezd a fogak között, kivesszük a vízből, majd egy napig száradni hagyjuk, jól folyjon le a leve.

Ezután húsőrlőn ledaráljuk a *kás*szeleteket, majd következik a sózás és a gyúrás.

Tetszőlegesen, ízlés szerint sózzuk, majd sokat gyúrjuk addig, ameddig a túró össze nem áll, nem ragad a kezünkhöz.

Közben kóstolással ellenőrizzük sósságát.

Ha elkészültünk, kb. fél kilós adagokra osztjuk, és ma már nejlonzacskókba csomagoljuk, majd betesszük a fagyasztóládába. ■

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Csütörtöki séta

Szemelvények a *Csütörtöki séta* mozgalom életéből. Megjegyzés: a *Brassói Lapok*ba minden beszámoló egy héttel később került be, ezért van a szövegekben a „múlt héten" utalás. A dátumok az aznapi dátumok a naplóból, de egy héttel később jelent meg a naplóbejegyzés.

2024. december 28.

Az elmúlt évet piknikkel zártuk, december 28-án, szombaton, a Noa-tó partján. Mindenféle finomságot sütöttünk, jól éreztük magunkat a nedves, hideg idő ellenére. Tizenötünket felmelegített Kósa Gyula finom forralt bora. Népes csapatunk az új évet az unitárius közösség kitűnően rendezett szilveszteri mulatságán köszöntötte. Az új év első csütörtöki sétáján, január másodikán, huszonötön gyűltünk össze a Cenk alsó sétányán, napos, zúzmarás időben. Örömmel és énekszóval kívántunk boldog új esztendőt a közénk látogató Kassay lelkész házaspárnak. Ezután újabb kellemes meglepetésben volt részünk. Csíkszeredából dr. Hanke Jutka érkezett, édesanyjával. Mint régebben, most is, sok *Nők Lapja* folyóirattal ajándékozott meg és Kányádi Sándor: *Csendes pohárköszöntő* című versével kívánta: *„Mindenki, amennyire tud, legyen boldog."* Barbu Gyöngyi ismertette a *Székely köszöntő*t, majd Nádudvary Gyuri Wass Albert *Újévi köszöntő*jéből olvasott fel. Navratil

Joli és Kinda Ildikó csokival, Nádudvary Marika pedig diós kaláccsal kedveskedett. Ismét megkóstolhattuk Kósa Gyula finom forralt borát. Minden csütörtök délután találkozunk a Cenk alsó sétányán, délután három órakor, a posztósok bástyája közelében. Az új esztendőben barátsággal várjuk az új sétálókat is.

2025. január 23.

Gyönyörű, havas, fagyos, napsütéses idő fogadott a Noa-tó partján, az év első piknikjén, a múlt héten, január huszadika délelőttjén. A befagyott tavon korcsolyáztak, kellemes látványt nyújtottak a szelíd, színes tollú vadlibák is. Így aztán remek hangulatban sütöttük huszonnyolcan a finom falatokat Vajda Sanyi és Szotyori Attila tűzfelelősök jóvoltából. Longauer Joli ízletes sültgombával kínálta a társaságot, Tifán Jóska pedig a halsütés titkaiba avatott be. Énekszóval köszöntöttük születésnapjukon Albert Tamást és Vajda Sanyit. A sepsiszentgyörgyről érkezett Sipos Jenő barátunk hathatós közreműködésével vidáman nótáztunk. A múlt csütörtökön, délután, huszonhárman találkoztunk a Cenk alatt. A magyar kultúra napja alkalmából Márkos Marika ismertette Lackfi János költő sorait a gazdagságról és a bátorságról, Nádudvary Gyuri pedig felolvasta Wass Albert *Magyar Miatyánk*ját: *„Igaz magyar hitben megmaradjunk, magyar voltunk mellett hitet valljunk."* Nótaszóval kívántunk sok boldog születésnapot Vajda Sanyinak. Finom házi süteményekkel, italokkal szolgált. Minden csütörtökön találkozunk, délután három órakor a Cenk alsó sétányán, a posztósok bástyája közelében. Érdemes eljönni a brassói szabadtéri nyugdíjas klubba.

2025. február 27.

A múlt csütörtökön, délután, a Cenk alsó sétányán mutatóban még maradt a hóból, huszonötünket töltöttek el megújuló reménnyel a közeledő tavasz zajai. A sorainkba először érkező Makk Barbarának énekszóval kedveskedtünk. Nádudvary Gyurit kedvenc nótájával köszöntöttük születésnapján. Bakcsi Barabás finom süteményekkel, italokkal kínálta a társaságot abból az alkalomból, hogy jelentős kárpótlásban részesült szovjet fogságban levő édesapja után, az RMDSZ segítségével. A járókelők mosolyogva hallgatták vidám nótázásunkat. Minden csütörtökön találkozunk a Cenk alsó sétányán, délután három órakor, a posztósok bástyájának közelében. Szabadtéri magyar nyugdíjas klubunkba

barátsággal várjuk az újabb sétálókat is, a Cenk kedvesen visszhangozza nótáinkat.

2025. március 6.

A vidám madárcsicsergést huszonnyolcan hallgattuk a Cenk alatt, az elmúlt csütörtökön, kellemes, napos időben. Énekszóval köszöntöttük a sorunkba először érkező Deák Magdolnát. Nádudvary Gyuri ismertette Móra Ferenc: *Fecskehívogató* című versét: *„Villásfarkú fecskemadár jaj de régen várunk!"* A Szent Imre Közösségi Házban tartottuk nőnapi mulatságunkat, szombat este. Kovács Marika főrendezőnek és két segítőjének: Nádudvary Marikának és Ambrus Lujzának köszöntük, hogy kilencvenötön érezhettük jól magunkat. Házigazdánkat is tapssal jutalmaztuk, Pál-Jakab Istvánt és csapatát, a finom menüért. Kedves kolléganőinknek egy szál vörös rózsa kíséretében kívántunk hosszú, boldog életet. Tizennyolc EKE-naptárt sorsoltunk ki, minden asztalnál kettőt. Ezúttal is a kéttagú zenekar biztosította a talpalávalót, Bartos Nándor és Fülöp Szilárd. Szintetizátorral, szaxofonnal, énekszóval remek hangulatot teremtettek. Minden csütörtökön találkozunk a Cenk alsó sétányán, délután három órakor, a posztósok bástyája közelében. Szabadtéri magyar nyugdíjas klubunkba barátsággal várunk mindenkit.

2025. április 10.

Egy kis mókus tágra nyílt szemmel csodálkozott ötünkre a múlt csütörtök délutánján, hogy ilyen cudar, szeles, havas időben is aláírtuk a jelenlétet a Cenk felső sétányán levő pavilonban. Énekszóval köszöntöttük Kósa Gyula barátunkat névnapján. Nyilván, nem tudtuk elfogyasztani a sok finom süteményt és italt, amiket hozott, nagyrészüket haza kellett vigye. Vajda Ilonkának, egyetlen jelenlevő kolléganőnknek, kedvenc nótáival kedveskedtünk. Péntekre sem javult sokat az idő, mégis népes csapatunk vett részt a Transilvania Egyetem Zenefakultásán, ahol dr. Hanke Mária-Katalin tanárnő osztályának diákjai nekünk, csütörtöki sétálóknak, dedikálták kamarazene és zongoramuzsika előadásukat. Hanke tanárnő ezúttal is kitűnő, kellemes, fülbemászó műsort állított össze, a zenedarabokról tanulságos ismertetőt tartott. Costin Melinda [zongora], Máthé Izabella [fuvola] és Sinka Noémi [zongora], Schubert, Haydn, Beethoven. Chopin, Turina zeneműveiből adott ízelítőt. Befejezésként Melindától Ránki György: *Kapuvári verbunk*ját

hallhattuk, a kapuvári születésű Nádudvary Gyuri nagy örömére. Kellemes meglepetés érte Új [Dankó] Évát is. A hallgatóság énekszóval kívánt minden szépet és jót születésnapja alkalmából. Csoportképpel tettünk pontot az előadásra, hálásan köszöntük Hanke tanárnőnek, hogy tanítványaival immár 12 éve maradandó, értékes lelki táplálékkal ajándékoz meg. Minden csütörtökön találkozunk, délután négy órakor, a Cenk felső sétányán, a pavilonoknál. Barátsággal várunk mindenkit közénk, az egészséges, szép természeti környezetbe. Áldott húsvéti ünnepeket kívánunk!

2025. április 17.

A nyárias napsugár huszonötünket csalt ki a Cenk alá az elmúlt nagycsütörtökön. A rigók is vidámabban fütyöltek. Énekszóval üdvözöltük kedves fiatal budapesti barátainkat, a Sipos család tagjait: Virágot, Leventét, aranyos leánykáikkal, Lucával és Lilivel. Márkos Marika felolvasta József Attila: *Szeretnének* című versét: *„… S ha én volnék az úr helyett, nagyon szeretnének az emberek."* Nádudvary Gyuri ismertette Juhász Gyula: *Húsvétra* című költeményét: *„…Húsvét, örök legenda, drága zálog, hadd ringatózzam a tavasz-zenén."* Minden szépet és jót kívántunk Andacs Gyulának és Kósa Gyulának névnapjuk alkalmából, hálásan köszöntük a finom süteményeket, italokat. Húsvét közeledtére való tekintettel Bakcsi Barabás és Lazsádi Csaba is ízletes tésztákkal kínált. Hagyományos havi piknikünket a Noa-tó partján április 29-én, kedden tartjuk, tíz órai kezdettel. Tüzelőt biztosítunk, vidámságot, sütnivalót kell hozni.

2025. június 12.

Kellemes tavaszias időben tizenkilencen hallgattuk kedvtelve az énekesmadarakat, örvendtünk a bodzavirág kellemes illatának. Kulturális tízperc keretében Márkos Marika ismertette Zsabka Kálmán: *Utolsó remény* című versét. Nádudvary Marika felolvasta Márai Sándor: *Ajándék* című szerzeményét: *„És mégis, ma is, így is, örökké mennyit ad az élet! …"* Énekszóval köszöntöttük Nádudvary Marikát születésnapján és a három névnapos társunkat: Bíbó Margitot, Fülöp Gittát és Bakcsi Barabást. Kedvenc nótájukkal is kedveskedtünk. Jóvoltukból dúskáltunk a finom süteményekben, italokban. Minden csütörtökön találkozunk, délután négy órakor, a Cenk felső sétányán, a pavilonoknál. Érdemes elhozni az unokákat is.

2025. június 26-án

2025. június 19.

Mozgalmas volt számunkra az elmúlt hét. Az esős idő miatt elmaradt májusi piknikünket a múlt kedden pótoltuk a Noa-tó partján. A két Gyulánk, Andacs és Kósa, idejében lefoglalták az asztalokat és tűzhelyeket. A tűzifát és szenet Vajda Sanyi, Szotyori Attila, valamint Bakcsi Barabás biztosították. Három tűzhelyen harmincketten sütöttük a finom falatokat, örvendtünk a kellemes nyári időnek. A tavon megkezdődött a csónakázási szezon. Csütörtök délután tizennégyen találtunk hűsülést a Cenk alatt, a kánikulában. Márkos Marika ismertette Horváth István: *Erdély* című versét. Szombaton a Szent Imre Közösségi Házban folytattuk 15 éves jubileumunk ünneplését. Nótakórusunk rövid műsorral szerepelt. Kilencvenhaton rúgtunk ki a hámból, lazítottunk, táncoltunk Bartos Nándi és Fülöp Szilárd zenei kíséretével. Megköszöntük a kitűnő szervezést Kovács Marikának és két segítőjének, Ambrus Lujzának, valamint Nádudvary Marikának, a szíves vendéglátást, a finom sültet pedig Pál-Jakab Istvánnak és csapatának. A Cenk alatt, a felső sétányon, a pavilonoknál most, csütörtökön, délután négy órakor fogunk emlékezni, hogy 2010-ben ezen a napon találkoztunk először. Barátsággal várunk mindenkit, ünnepeljünk együtt!

2025. június 26.

15 éves a csütörtöki séta. A múlt csütörtöki kánikulában a Cenk alatti pavilonban huszonnégyen ünnepeltük 15 éves születésnapunkat, 2010. június 24-én kezdtük el találkozásainkat. Egyperces néma csenddel emlékeztünk jobblétre szenderült barátainkra. Dr. Kovács Lehel István EKE elnökünk kívánt még számos szép jubileumot, meg-

ajándékozott Brassó magyar közterületnevei című háromnyelvű kiadványával, mely kézről kézre jár majd közöttünk. Kis műsor keretében először kórusunk nótázott, majd Nagy Csenge, az Áprily Lajos Főgimnázium XII. osztályos tanulója, a Grimasz színjátszója okozott örömöt ihletett szavalatával. Petőfi Sándor: *János vitéz*, 1844-ben írt elbeszélő költeményéből adott ízelítőt. Először üdvözölhettük Vízi Mátyás Sepsiszentgyörgyről érkezett fiatal barátunkat. Énekszóval köszöntöttük Márkos Marikát szép kerek születésnapján. Az egyesületünk által hozott süteményekhez, italokhoz társultak Márkus Marika finom készítményei, így szaporán koccintottunk a jövőre, dúskáltunk az ízletes tésztákban. Minden csütörtökön találkozunk, délután négy órakor, a Cenk felső sétányán, a pavilonoknál.

2025. június 26-án

2025. július 24.

Ünnepeltünk a múlt kedden a Noa-tó partján. Tíz éve piknikezünk havonta, télen-nyáron, gyakran a Salamon-kő völgyében is. Ezúttal harminchárman barnultunk a kánikulában. Kósa Gyula és Bakcsi Barabás idejében lefoglalták az asztalokat. Két tűzhelyen sültek a finomságok. Vajda Sándornak, Szotyori Attilának és Bakcsi Barabásnak köszöntük a tűzrakást. Énekszóval köszöntöttük Máthé Magdolnát és Deák Magdolnát névnapjuk alkalmából. Ízletes süteményekkel, italokkal kínáltak. Vidám nótázásunknak az eső vetett véget, délután fél háromkor. A múlt héten, csütörtök délután, a Cenk alatti pavilonban tizenhatan emlékeztünk arra, hogy ezen a napon, vagyis július 24-én, 1463-ban, Mátyás királyunk 80 ezer aranyforintért visszavásárolta Habsburg III. Frigyes császártól a Magyar Szent Koronát. Márkos Marika Reményik

Sándor: *Béke* című versét ismertette, Nádudvary Marika pedig Kányádi Sándor: *Vagyunk amíg* kezdetű költeményét olvasta fel, amit Kolozsváron írt 1969-ben: *„Vagyunk amíg lenni hagynak se kint se bent mint az ablak ...”* Boldog születésnapot kívántunk énekszóval Fülöp Gittának. Ízletes süteménnyel, itallal szolgált. Dúskáltunk a finomságokban mert Cheslereian Ildikó, Máthé Magda és Bakcsi Barabás is bőséges felhozatallal kínált. Minden csütörtökön barátsággal várjuk a sétálókat, délután négy órakor a Cenk felső sétányán, a pavilonoknál.

2025. augusztus 7.

Kellemes nyári időben huszonhaton gyűltünk össze a múlt csütörtökön a Cenk alatt. Nyárádi Gabriella nagyváradi unokájával érkezett. Kovács Marikának hosszú, boldog életet kívántunk születésnapja alkalmából. Finom süteményekkel, itallal kínált. Vajda Ilonka ismertette Wass Albert: *Erdélyi vallomás* című hazafias versét: *„Erdélyi fák között, én nem tudom miért: de kétszer hullanak a levelek...”* Márkos Marika felolvasta Arany János*: A gyermek és szivárvány* című költeményét: *„Szép arany híd, szép szivárvány, én szerelmem, bármi vagy, –”* A múlt héten a Csíkszéki Erdélyi Kárpát Egyesület kitűnő rendezésében zajlott Tusnádfürdőn a 32. EKE Vándortábor, több mint 1 200 résztvevővel. Nádudvary Gyuri képviselte egyesületünket, elnyerte a legtapasztaltabb táborozónak járó oklevelet. Minden csütörtökön találkozunk, délután négy órakor, a Cenk felső sétányán, a pavilonoknál. Érdemes elhozni az unokákat is a szép, egészséges környezetbe.

2025. szeptember 4.

Kora őszi kánikulában tizenketten búcsúztattuk a nyarat a múlt csütörtökön, a Cenk felső sétányán. A Brassói Lapok tájékoztatása szerint népszerűsítettük a 15. Brassói Magyar Napok eseményeit, melyekre szeptember 14–21 között kerül sor. A kulturális perceket az évszaknak szenteltük. Andacs Gyula elszavalta Petőfi Sándor: *Itt van az ősz, itt van újra* című költeményét: *„Itt van az ősz, itt van újra, s szép, mint mindig, énnekem.”* Vajda Ilonka Ismertette Várnai Zseni: *Őszi napfény* című szerzeményét: *„Nézd, a nap sugara ragyog még a tájra.”* Nádudvary Gyuri felolvasta Kányádi Sándor: *Jön az ősz* című versét: *„Lombot ráz, diót ver, krumplit ás, szüretel.”* Virtyó Misi finom borával koccintottunk a szép őszre. Kérjük a fiatalokat, küldjék családjuk nyugdíjasait szabadtéri klubunkba,

együtt örülni a páratlanul szép környezetnek. Minden csütörtökön találkozunk a Cenk felső sétányán, a pavilonoknál, délután négy órakor.

2025. szeptember 11.

A múlt szerdán részt vettünk Bartha Árpád képzőművész eredeti kiállításán, a brassói Transilvania Egyetem Rektorátusa épületében. Árpi barátunk sokszor mutatta be nekünk a brassói Szépművészeti Múzeum kiállításait. Csütörtök délután tizenhatunkat védett a Cenk alatti pavilon az eleredő esőben. Örömmel üdvözöltük a nagyváradi Manolescu Editet és a négyfalusi Kapitány Lászlót, akik először jöttek közénk. Részletesen megbeszéltük a 15. Brassói Magyar Napok eseményein való részvételünket. Márkos Marika ismertette József Attila: *Milyen jó lenne nem ütni vissza* című költeményét: *„Mikor nagyokat ütnek rajtunk, milyen jó lenne nem ütni vissza."* Névnapjukon énekszóval köszöntöttük Márkos Marikát és Nádudvary Marikát. Ízletes süteményekkel, italokkal kedveskedtek. Bakcsi Barabás kürtőskaláccsal kínált. Minden csütörtökön találkozunk, délután négy órakor, a Cenk felső sétányán, a pavilonoknál. Barátsággal várjuk az új sétálókat is. Érdemes emberközelből csodálni az ősszel sokszínben pompázó Cenket.

2025. október 23.

Az őszi színekben pompázó Cenk alatt, hűvös időben, huszonegyen gyűltünk össze a felső sétányon levő pavilonban, a múlt csütörtökön. Márkos Marika ismertette Áprily Lajos: *Kérés az öregséghez* című költeményét: *„A közlékenység kútját tömd be bennem, …"* Miután a magyar labdarúgók döntetlent harcoltak ki Portugáliában, Nádudvary Gyuri felolvasta Szép Ernő: *A football* című 1919-ben írt versét: *„A football az, ami a földön mindenkit őrülten érdekel, … Mivel ott tartunk már manap, hogy a külföldön legalább a lábunkkal szóba állanak."* Pénzes Marika, Máthá Magda és Vajda Ilonka ízletes süteményekkel kedveskedett. Szombaton este megtartottuk hagyományos szüreti mulatságunkat a brassói Szent Imre Közösségi Házban. Köszöntük a gondos szervezést és díszítést a főrendező Kovács Marikának és segítőinek: Ambrus Lujzának, Vajda Ilonkának, Nádudvary Marikának és a Keszthelyről hazalátogató Farkas Jánosnénak. Megköszöntük a Csüdör Albert vezette konyhai személyzetnek is a munkáját, a finom sültet. Kis kórusunk vidám énekekkel indította a bált. Nyolcvanketten kitűnően szórakoztunk,

fiatalosan roptuk a táncot, barátaink, a két tagú zenekar, Bartos Nándor és Fülöp Szilárd kellemes muzsikálására. Minden csütörtökön találkozunk, délután négy órakor, a Cenk alatti felső sétányon, a pavilonoknál. Barátsággal várjuk az új sétálókat is.

2025. november 13.

A múlt héten, november 13-án, a magyar nyelv napján, napos, de hűvös időben, huszonketten gyűltünk össze a Cenk alatti pavilonban. Nádudvary Marika közölte, ezen a napon, 1844-ben, Pozsonyban az országgyűlés a magyar nyelvet államnyelvvé nyilvánította. Addig Magyarország hivatalos nyelve – Európában szinte utolsóként – a latin volt. Vajda Ilonka ismertette Weöres Sándor: *Galagonya* című költeményét. Zsigmond Jutka felolvasta az említett költő egy humoros, vidám hangulatú gyermekversét: *A kutya-tár* címűt: *„Harap-utca három alatt megnyílott a kutya-tár, …"* Máthé Magda és Zsigmond Jutka süteményekkel kínált. Fodor János kóstolót hozott az általa préselt szőlőléből, ami fokozta nótás kedvünket. Hagyományos havi piknikünket november 25-én, kedden délelőtt 11 órától tartjuk a Noa-tó partján. Tűzifát biztosítunk, sütnivaló és jókedv szükséges csupán.

2025. december 11.

A múlt csütörtök délutánján, hűvös, napos időben, tizenötön találkoztunk a Cenk alatti pavilonban. Vajda Ilonka ismertette Reményik Sándor: *Csendes csodák* című költeményét: *„Ne várj nagy dolgot életedbe, kis hópelyhek az örömök, …"* Andacs Gyula közölte Széllyes Sándor: *Székely Karácsony* című költeményét: *„Ott állt a sok fenyő keményen, vigyázban, gyertyák pislákoltak ezer csíki házban, …"* A Jókai-emlékév végéhez közeledve Nádudvary Gyuri említette, hogy Jókai Mór, az írófejedelem, a sporttal is tegező viszonyban volt. Pápai gimnazistaként úszott, korcsolyázott, később pedig kitűnően vívott. A következőket mondta*: „A távolugrásban magam is híres mérkőző voltam, egy száldeszka hossza (öt méter) volt a rendes mérték. Magas ugrásban csak Petőfi tett rajtam túl, aki egy helyből talpon állva föl tudott szökni a legmagasabb asztalra."* Születésnapjukon minden szépet és jót kívántunk Máthé Magdának és Longauer Jolinak, kedvenc nótájukat is elénekeltük. Finom süteményekkel és italokkal kínáltak. Minden csütörtökön találkozunk a Cenk felső sétányán, a pavilonoknál, délután három órakor. Barátsággal várjuk az új sétálókat is. Áldott karácsonyi ünnepeket kívánunk! ■

Hajdu Anett
Zajzoni Rab István Középiskola, 11. osztály

A Morva-karszt varázslatos világa

2025. június 5–8. között vehettünk részt a Zajzoni Rab István Középiskola 9,50 fölötti átlagot elért diákjainak jutalomkirándulásán. Idén nyolc diák kirándult: *Fóris Hajnalka*, *Kocsis Noémi*, *Lőricz Orsolya*, *Szabó Dorka*, *Szász Karola*, *Farkas Izabella*, *Mátyás Tímea* és *Hajdu Anett*. A kirándulás célpontja Csehország, a Morva-karszt vidéke volt.

Kirándulásunk 2025. június 5. hajnalán kezdődött Négyfalu–Budapest–Pozsony–Brno útvonalon. Budapesten megebédeltünk, majd Pozsony központjának meglátogatása után a következő célpont Bruno városa volt. Szállásunk a Kapráluv mlyn cserkésztáborban volt.

A Morva-karszt Morvaország első számú természeti turistalátványossága. Itt 1100 barlang van, közülük 5 látogatható. Érdekes volt elhagyni a városokat, s a lapos fennsíkon közeledni az erdős, sziklás karsztvidékhez. Első nap mi az 5 látogatható barlangból 3-at látogattunk meg. Elsőként a Vypustek barlanghoz vezetett az utunk, mely nem a cseppkövek díszességéről híres, hanem a történelmi múltjáról. A második világháború ideje alatt a németek fegyverraktárként használták, és repülőalkatrész gyárat építettek benne, majd később, a hidegháború idején atombunkerként használták. Érdekes volt látni ezt a katonai múltat és elképzelni milyen lehetett ott lakni hónapokon, talán éveken át.

Ezt követte a Punkevní barlang, melyhez kisvonattal jutottunk el. A barlang bejárata a völgyből nyílik s két részből áll: egy száraz szakasz, melyben felfedeztük a sztalaktitok, sztalagmitok, sőt sztalagnátok elképesztő kavalkádját. Érdekes volt, hogy a cseppkövek különböző alakzatokat képeznek: hegyi kastélyt, baglyot vagy éppen csokoládé kutat. Alagutakon keresztül érünk el a Macocha-szakadék aljához, ahol egy tó

is fogadott minket. A szakadék alján átmenve visszajutunk a barlangba, ahonnan elektromos csónakokkal jutottunk ki a barlangból. A vízzel teli termek csodás látványt kínáltak.

A harmadik a Katelinská-barlang volt, mely 950 méter hosszú és itt rajzolódik ki a barlang leghíresebb cseppköve, illetve szimbóluma is: *A boszorkány*. A barlang neve egy helyi mondából származik: az erdőhöz közel, egy kis kunyhóban élt egyszer egy pásztor a lányával, Katalinnal, aki sokat segítette idős apját. Egy nap a pásztor a városba ment, s a lánya korán kihajtotta a juhokat. Nagy vihar kerekedett, s a lány a közeli barlangba hajtotta be a nyájat. A viharnak vége lett, de a lány észrevette, hogy egy bárány hiányzik. Valahol a barlangból hallotta a harangját. Utána ment a mélybe, és eltévedt. Másnap a falubeliek megtalálták a juhokat, de a lányt nem. A barlangba is bementek, ott volt a lány holtteste a boszorkány szobra alatt, karjai között pedig az eltévedt bárány. Azóta a barlang neve Katelinská.

Ezt követte a Punkvení barlang fölött található Mochocha-kilátó, mely gyönyörű kilátást nyújt a barlang mélyébe. A Rájec nad Svitavou kastély volt a következő megállónk. A husziták által felgyújtott erődítményt 1570 körül alakították reneszánsz kastéllyá. A híres Salm grófok használták nyári rezidenciájukként. Mai alakját az 1760-as években nyerte el cseh barokk és rokokó stílusban.

A vidék gyönyörűsége a Porta Coeli kolostor következett, mely egy kis faluban, Predklásteríben fekszik. A zárdát egy 13. században létrehozott apácarend tartja fent. A rendet Konstancia királyné alapította.

Az épület nyugati oldalán magasodó, gazdagon megmunkált boltíves kapu miatt terjedt el a bazilika ismert neve, a Mennyek Kapuja. A bejárat körül oszlopok helyett a francia gótikára jellemzően a tizenkét apostol szobra áll, fönt pedig I. Ottokár és Konstancia veszi körbe a feltámadt Krisztust.

Második nap utunk a VIDA! tudományos központba vezetett, ahol betekintést nyerhettünk a fizika, biológia és kémia világába. Kísérletek és különböző tudományok kipróbálására volt lehetőségünk. Ezt követte Brno központjának meglátogatása: a Káposzta tér, Szent Péter és Pál katedrális, illetve az óváros.

A Káposzta tér már évszázadok óta Brno egyik legfontosabb piaca. Nevét a hajdani zöldségpiacról kapta, és ma is helyi termelők árulják itt portékáikat. A tér közepén található a gyönyörű Parnas-kút, amely a 17. századból származik, és a tér egyik legszebb dísze.

A Spilberk vár meglátogatása következett. A várat a 13. században kezdte el építtetni I. Ottokár gótikus stílusban. Célja a védelem volt, de a hercegek székhelyeként is szolgált. A 18. században büntetőbörtönné alakult, s innen kapta a „Népek Börtöne” elnevezést is. A 19. században megszűnt a börtön-szerepe, s napjainkban szeretettel fogadja a vár látogatóit.

Hazafele megálltunk Ópusztaszeren, ahol nemcsak a Feszty-körképet csodálhattuk meg, hanem a skanzenben pünkösdi ünnepen is részt vehettünk.

A jutalomkirándulás célja a diákok ismereteinek fejlesztése, a tapasztalatszerzés. Mivel természettudomány osztályokból jövünk, kémia, biológia, fizika, földrajz ismereteinket fejlesztettük. Mi úgy gondoljuk, hogy a kirándulás célja sikeres, ezt bizonyítják a diákok visszajelzései is:

„Ezen kirándulás alatt, a szebbnél-szebb barlangok, katedrálisok, várak stb. meglátogatása során nemcsak arra döbbentem rá, hogy mennyire elbűvölő is tud lenni egy egyszerűnek kinéző épület, s mennyi »kincset« rejtegethet, hanem számos új, s egyben hasznos dolgot is tanulhattam a minket körülvevő világról. Az ott található Vida! nevezetű tudományos centrumot külön ki is emelném, mivel az iskolában, pontosabban a fizika és kémia órákon elhangzott elméleteket, törvényeket, kísérleteket itt élőben is megnézhettük, mely nagy élménynek bizonyult számunkra."

„Nekem nagyon tetszett a kirándulás, mivel sok érdekes helyet látogattunk meg, így bővültek a földrajzi ismereteink, sőt még a történelembe is betekintést nyerhettünk a régi várakat és templomokat megtekintve. Számomra nagyon érdekes volt a Vypustek-barlang is, ahol régen katonai bázis működött, most pedig egy részében atombunker és múzeum található. Ezenkívül fejleszthettük a fizika, kémia és biológia tudásunkat is a Vida! Tudományos Központban, ahol érdekes kísérleteket láthattunk és próbálhattunk ki. Úgy érzem, hogy ez nagy mértékben segített az iskolai tananyag megértésében és elmélyítésében."

Nagy köszönet jár dr. Kovács Lehel Istvánnak a szervezésért, Székely Gyöngyinek, Gires-Albert Ildikó és Miklós Norbert tanároknak, akik a két autó vezetését is elvállalták, valamint a támogatóknak, a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaságnak, a Barcasági Csángó Alapítványnak, iskolánk Szülőbizottságának, az Erdélyi Kárpát-Egyesület – Brassónak, és a Brassói Magyar Gazdák Egyesületének. Külön köszönet a Presintex Kft-nek (Bubla-Kiss Zoltánnak és Enikőnek), hogy rendelkezésünkre bocsájtották a mikrobuszukat, enélkül a jutalomkirándulás nem valósulhatott volna meg. ■

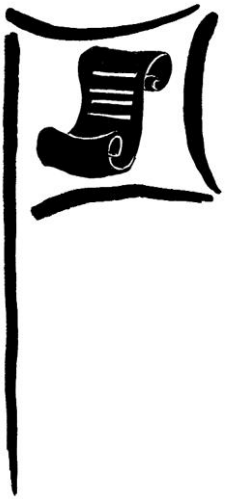

Az ENCIÁN szótára

Helynevek a Bucsecs-hegységben

„Az Omu-csúcsi kőház” – „Casa de piatră de la Vârful Omul”, „Das Steinhaus auf dem Omu-Spitz”
Alsómoécs – Moieciu de Jos
Baj-hegy – Muntele Baiului
Briczi-csúcs – Colţul Briţei
Bucsecs-hegység – Munţii Bucegi, Butschetsch-Gebirge
Buksoj – Bucşoi
Buksoj-zsomboly – Avenul din Bucşoiu, Peştera din Bucşoiu, Peştera din Vârful Pietrelor
Cimbalom – Ţimbalul
Csövek – Dudele
Disznókoponya – Vârful Căpăţâna Porcului
Égett kő – Piatra Arsă
Fehér-kő-havas – Pietrele albe
Felsőmoécs – Moieciu de Sus
Flanzsa keresztje – Crucea Flangei
Forban-csúcs – Forban, Vor Bahn
Grohotisz szöglete – Colţul Grohotiş
Hamus Domb – Măgura Cenuşie, Aschenkopf

Határőrök útja – Drumul Grenicerilor
Jalomica-barlang, Ilonca-barlang – Peştera Ialomiţei
Kecskebak szöglete – Colţul Ţapului
Kis-Buksoj-hegy – Munţii Bucşoiul Mic
Kis-Szoros – Strunga Mică
Kos Tarla – Tarla Berbecului
Lajos-hegység – Munţii Leaota
Második Bucşa-csúcs – Vârful secundar Bucşa
Medve-hegy – Vârful Ursului
Medveterítés – Padina Ursului
Mihai Haret menedékház, „Mihai Haret" Omu-ház – Casa Omul „Mihai Haret"
Molnár-hegy – Dealul Morarului
Mundra-hegy – Vârful Mândrului
Nagy-Szoros – Stunga Mare
Obârşia-völgyfej-barlang – Peştera din Capul Văii Obârşia
Omu-csúcs, Ember-kő – Vârful Omul, Omul cel Mare, Omu-Spitze, Omu-Gipfel, Der Om
Piros őrhely – Pichetul Roşu
Préda-szöglete – Colţul Predei
Sárkány – Balaurul
Sárkány-gerinc – Creasta Balaurului
Szent Illés-hegy – Vârful Sfântul Ilie, Vârful Sântilia
Szoros vám – Vama Strungă
Sztenisóra-csúcs – Vârful Stânişoara
Tatár-havas – Vârful Tătarului
Tömösi-szoros – Pasul Timiş vagy Pasul Predeal, Tömöscher Pass
Törcsvári-szoros – Culoarul Rucăr-Bran, Törzburger Pass
Török mecset – Mecetul turcesc
Zsuvela-csúcs – Piscul Giuvalei
■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A Csukás-hegység turistakalauza

Vallomás a Csukásról

A Csukás álmaink hegye. Gyermekkorunk mesevilága elevenedik meg a sziklák között. – *Ni, Góliát!* – *Amott a Pletykáló vénasszonyok!* – *Azok ott az Ördög ujjai!* Megannyi különös formájú szikla, áfonya, borókafenyő, és igen, havasszépe, vagyis rododendron (*Rhododendron kotschyi* Simonkai syn. *Rh. myrtifolium*), amitől vörös foltokban színpompázik nyárelőn az egész hegység. Hétfalu és a hétfalusi csángók eredetmondája a Csukáshoz köthető, de megannyi monda, történet, mese teszi varázslatossá a tájat. Az ezeréves határon túrázunk, néhol határkőmaradványokkal, határjelekkel is találkozhatunk, és állítólag a román királynak is innen mutatták meg először Erdélyt. Némely völgyét egykoron kisvasút szelte végig, némely sziklájára csak láncok segítségével lehet felmászni, s némely útja végén díjként ott virít a havasi gyopár. Számos érdekes csigafaj őrzi az egykori tenger emlékét, de olyan állatfajok is élnek itt, amelyek sehol máshol a világon. A Csukás maga a csoda! Bővizű források törnek fel méhéből, amelyek vizei akár Brassóig is eljutnak, a bükkerdői tavasszal medvehagymás réteket rejtenek, a tölgyesei vaddisznóknak adnak otthont, s helynevei is ősi regéket idéznek: Babarunka, Piroska-havas, Tészla, Dong-havas, Tejkő-

havas, Fehér-kő havasa, Vörös-havasok, Ördög-völgy, Zuhatag-havas stb.

A Csukás rengeteg elragadó sziklaképződmény otthona, egy valódi mesevilág, amelyről már Orbán Balázs is így írt*: „déli és keleti Kárpátaink e legszebb sziklahavasa, melynek 6150 lábig felmagasuló jegeczkristályszerű sziklaszálai, valójában tüneményszerűen szépek és megragadók, ugy hogy a legmerészebb várakozást is messze túlszárnyalják; óriási csompói most mint roppant orgonasípok, majd mint özönelőtti állatok ijedelmes kövületei merednek ég felé, oly roppant változékonyságban, hogy a szem káprázik megpillantásuknál, s oly megszámlálhatlan menynyiségben, hogy azokat számba venni, azokat osztályozni képtelen a korlátolt emberi elme. Lesz majd alkalmunk ezen a távolból is oly megdöbbentőleg nagyszerű havast közelebbről is vizsgálni, most csak általános jellegzésére azt hozom fel, hogy ha van hazánknak havasa, a mely a világhirű Detonátával párhuzamba állitható: az bizonynyal a Csukás, mely alakszépsége mellette bizton megállhat; de a mely nagyszerűség és magasság tekintetében amazt sokkal felülmulja”.*

Az Encián 1935-ös száma így ír *Kirándulás a Csukásra májusban* című beszámolójában:

„Legkedvesebb havasom a Brassó környékbeli hegyek közül a Csukás, elhagyatott vadságával, fantasztikus alakú konglomerát szikláival. Mintha a természet jókedvében teremtette volna ezt a hegyet, olyan pazarul rendezte el gerincét csipkésen, tornyosan, bástyásan. A szemlélő mikor hirtelen meglátja, nem hiszi, hogy valóság. Énnekem különös gyönyörűségem telik abban, ha egy olyan egyént hozhatok ide föl, ki itt még nem járt…”

A hegy lábánál korunk hőseit, a Barcasági-medence délkeleti szegletében élő hétfalusi csángó-magyarokat is bemutatjuk. A hazánk délkeleti határának védelmére telepített falvakat nem kímélték a Kárpát-kanyar szorosain Erdélybe zúduló hordák, de a barcasági magyarok beleedződtek már a szórványlétbe, és kitartanak hitük, anyanyelvük és kultúrájuk mellett.

Többször jártunk a Csukáson, de a hegység mindig lenyűgöz, mindig másik arcát mutatja. Nagyapám 55 évvel ezelőtt írt turistanaplóját lapozgatva figyeltem fel először a Csukásra. Érdekes, bizarr sziklaformák – amelyek a mese- és mondavilág hőseit testesítik meg: Góliátok, pletykáló vénasszonyok, ikrek, ördögök, galambok, szfinxek rajzolód-

nak ki a konglomerátumtornyokban – után kutatva vettem mindig szemügyre a sziklákat, mint gyerekkoromban, amikor a Szénafű magas fűszálai és margarétái közül kémleltem Hétfalu bárányfelhős kék egét: akkor farkasok, sárkányok, táltos paripák formálódtak és foszlottak szét a szellő hűsítő fuvallatai parancsára. Íme a Csukás!

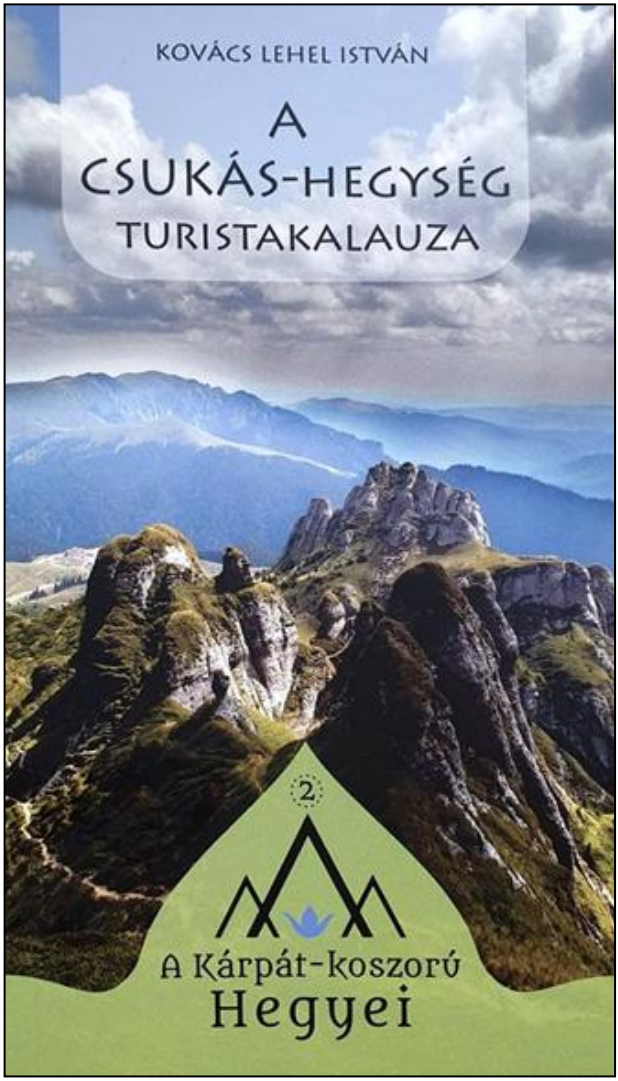

Kovács Lehel István: *A Csukás-hegység turistakalauza*
Kiadó: Tortoma könyvkiadó, Barót, 2022
*Felelős kiadó:*Demeter László
ISBN 978-606-9716-28-1
Szerkesztő: Kun-Gazda Gergely
Korrektúra: Gergely Erika
Reklámfelelős: Melkuhn Andrea
Reklámgrafikus: Demeter Enikő
Borítóterv: Kolumbán Hanna
Tördelés: Lukács László
Fényképek: Kovács Lehel István, Moldován Mihály, Blénesi György
Sorozat: A Kárpát-koszorú hegyei
Formátum: 20 cm x 11,5 cm, 176 oldal

Tartalomjegyzék

- Előszó
- Helynéveredet
- Közlekedés, elérhetőség
- Fekvése, határai
- Földtani felépítése
- Felszíne, morfológiai jellemzői
- Éghajlat
- Élővilág
- Vízhálózata
- Borvizek
- Természetvédelmi területek
- Épített örökség
- Települések, turizmus az országutak mentén
- Túraútvonalak a Csukáson
- Függelék: történetek, mesék, regék a Csukásról
- Román-magyar helynévtár
- GPS-koordináták és magasságok
- Felhasznált irodalom

■

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL

Következő lapszámunk tematikája a

Krizba és Barcaújfalu

Kérjük, hogy természetfotóikat, írásaikat küldjék el szerkesztőségünk címére 2026. március 1-ig.

Köszönjük!

Impresszum

Főszerkesztő: **dr. Kovács Lehel István**
Grafikai szerkesztő: **Tomos Tünde**
Felelős kiadó: **Ambrus Attila**
Olvasó szerkesztő: **Székely Gyöngyi**
Kiadja az Editor BL 49 Kft.
Brassó, General Eremia Grigorescu utca 16.
Tel./fax: 0371 358 206
brassoiencian@gmail.com
ISSN 2284-7030